

2013•2014
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef
Goederenrechtelijke studie van het auteursrecht

Promotor :
Prof. dr. Vincent SAGAERT

Copromotor :
Prof. dr. Evelyne TERRYN

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

Bert Nijs
Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de rechten

Maastricht University

2013•2014
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Goederenrechtelijke studie van het auteursrecht

Promotor :
Prof. dr. Vincent SAGAERT

Copromotor :
Prof. dr. Evelyne TERRYN

Bert Nijs
Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de rechten

Korte samenvatting

De dematerialisering van het goederenrecht roept vragen op naar het juridisch statuut van auteursrechtelijke objecten. Een vergelijking tussen eigendom en intellectuele eigendom dringt zich op. Eerst werd een antwoord gezocht in de geschiedenis en het doel van de auteursrechten en het klassieke eigendomsrecht. Hierna kwamen al snel goederenrechtelijke vragen naar boven over de vermogensrechtelijke indeling en de verhouding van het eigendomsrecht tot andere rechten. Een studie van de klassieke en (neo-)personalistische strekkingen overtuigde dat er inderdaad een overstijgend eigendomsrecht rust op alle vermogensrechten, zo ook op het intellectueel vermogensrecht. Enkele vereisten blijven echter gesteld opdat een recht als zaak beschouwd wordt. Zaakscriteria voor een schuldvordering werden getoetst aan het auteurswerk en het intellectueel vermogensrecht. Uit deze test bleek dat het intellectueel vermogensrecht, maar niet het intellectueel werk, aan de zaaksvereisten voldoet. Een eigendomsrecht op een auteurswerk is bij deze onmogelijk.

Intellectuele vermogensrechten zijn de derde poot van het vermogensrecht. Aangezien het neo-personalisme (in België) ruim aanvaard wordt kunnen we stellen dat *intellectuele eigendom* bestaat, net zoals eigendom over een schuldvordering. Het stimuleren van een intellectuele economie is echter niet hetzelfde doel als de natuurlijke verdeling van schaarse goederen. De instelling van auteursrechten en vergoedingssystemen is echter een politiek-economische beslissing, onvergelijkbaar met de bescherming van *het* natuurlijke eigendomsrecht *sensu stricto*.

Dankwoord

Graag wou ik professor Vincent Sagaert en Sofie Bouly bedanken voor de vrijheid bij het kiezen van het thema en de ondersteuning tijdens het schrijven. Uiteraard bedank ik ook graag mijn ouders voor hun constante aanmoediging, advies en hulp in het dagelijkse leven. Daarnaast dien ik ook dank te betuigen aan mijn vrienden voor het luisteren naar mijn verzuchtingen terwijl ze zelf hun eigen obstakels overklommen. Als laatste wil ik de auteurs van de gebruikte werken bedanken, in het bijzonder de werken die online beschikbaar werden besteld voor academische of andere doeleinden.

Inhoudsopgave

KORTE SAMENVATTING.....	1
DANKWOORD	1
INHOUDSOPGAVE.....	3
INLEIDING	7
A. Motivatie en relevantie	7
B. Doel.....	8
C. Onderzoeksmethode	9
HOOFDSTUK I: DE META-JURIDISCHE STUDIE VAN EIGENDOM EN INTELLECTUELE RECHTEN.....	11
A. Inleiding	11
B. Laatmiddeleeuwse erkenning van ontastbare rechtsobjecten.....	11
i. Glossatoren en post-glossatoren	11
ii. Commercialisering van informatie	12
C. Natuurlijke eigendomsrechten	13
i. De eigendomstheorie	13
ii. Britse <i>stationners</i> en de veldslag om natuurlijke rechten.....	15
D. De Berner Conventie en de moderne stromingen.....	16
E. Tussenconclusie.....	18
HOOFDSTUK II: AUTEURSRECHT	19
A. Het auteursrecht en de intellectuele rechten	19
i. Algemeen	19
ii. Monisme en dualisme van het auteursrecht	20
iii. Vermogensrechten.....	21

iv.	Morele rechten.....	22
v.	Object	22
B.	Tussenconclusie.....	24
HOOFDSTUK III: ONDERSCHIED TUSSEN ZAKEN EN GOEDEREN		25
A.	De indeling van goederen	25
i.	De klassieke leer	26
ii.	Het personalisme	27
iii.	Neo-personalisten	27
iv.	De indeling Sagaert	30
v.	Het Nederlands vermogensrechtelijk systeem	30
B.	Relevante figuren in het bijzonder.....	31
i.	Objecten.....	31
ii.	Goederen.....	32
iii.	Zaken	33
C.	Tussenconclusie.....	34
HOOFDSTUK IV: TOETSING VAN HET ZAAKSBEGRIP		35
A.	Algemeen	35
B.	Individualisering	35
C.	Pecuniaire waarde.....	36
D.	Private toe-eigening	37
E.	Lichamelijkheid	39
F.	Tussenconclusie.....	40
HOOFDSTUK V: HET EIGENDOMSRECHT EN AUTEURSRECHT VERGELEKEN.....		43
A.	Algemeen	43
B.	Taalverwarring omtrent eigendom.....	43
C.	Teleologische verschillen	45

D.	Het gemeenschappelijke karakter van kunst en informatie	47
E.	Wezenskenmerken en attributen	49
i.	Wezenskenmerken	49
ii.	Attributen	50
F.	Overdracht en koop.....	51
i.	Overdracht	51
ii.	Licentieovereenkomst	52
iii.	Consumentenkoop van digitale inhoud (<i>content</i>).....	53
iv.	Vruchtgebruik.....	54
G.	Tussenconclusie.....	55
	HOOFDSTUK VI: SLOTCONCLUSIE	57
	BIBLIOGRAFIE	59

Inleiding

A. Motivatie en relevantie

1. De theoretische onderverdeling van intellectuele rechten binnen het vermogensrecht kan de toekomst van het auteursrecht beïnvloeden. Zo zullen we onderzoeken of de *ratio legis* achter het eigendomsrecht en het auteursrecht gelijk ligt. De beweegreden zet immers de toon voor mogelijke wetswijzigingen van de wetten die de intellectuele rechten beschermen.
2. Wanneer we over *intellectuele eigendom* spreken dan gebruiken we deze term deels misplaatst. Eigendom *sensu lato* kan dan wel gezien worden als elke vorm van toe-eigening, maar eigendom *sensu stricto* is het de "meest volstreekte wijze van een zaak het genot te hebben en daarover te beschikken, mits men er geen gebruik van maakt dat strijdig is met de wetten of met de verordeningen". Het is het sterkste zakelijk recht dat de meest verregaande bescherming geniet in ons rechtsstelsel. Het eigendomsrecht heeft ook veel diepere wortels dan het auteursrecht, dat een creatie is van de laatste vier eeuwen.¹
3. Het eigendomsbegrip heeft ook een bijna sacraal karakter binnen liberale stromingen. De driedeling van het vermogensrecht vervaagt echter en het denken in strakke lijnen is uit de mode. Door het analyseren van de verhouding van het auteursrecht met het absoluut en compleet eigendomsrecht wens ik daar terug kracht achter te zetten.
4. Er zijn ook economisch-filosofische strekkingen die gekant zijn tegen het idee van intellectuele rechten en de verregaande afdwinging die we tegenwoordig waarnemen. De industriële reproductie van Cd's en VHS tapes was een veertigtal jaren erg winstgevend voor auteurs en (vooral) hun uitgevers. De evolutie in het gemak tot vermenigvuldiging heeft uiteraard ook een negatieve kant voor de auteurs naar boven gebracht. Belanghebbenden hebben hiertegen vurig gevochten en claimden een natuurlijk eigendomsrecht op het onlichamelijk intellectueel object.
5. Sinds de komst van Napster werd niet alleen ingezet op de verdediging tegen *commerciële schendingen*², maar richtte men zich ook op het private gebruik zonder toestemming. Na een zeer recent arrest van het Europees Hof van Justitie komt het gedoogbeleid van passieve piraterij³ in gedrang. Zo kennen we allemaal wel het filmpje "Piraterij is een misdrijf" van de MPAA⁴ dat voor

¹ E. Mackaay, *Law and economics for civil law systems*, 2013, p. 299 e.v. [[Limolink](#)]

² Eigen term: schendingen met winstoogmerk.

³ Louter gebruik, dus zonder verspreiding.

⁴ *The Motion Picture Association of America*

bijna elke VHS of DVD sinds 2004 wordt getoond. Niet alleen is piraterij volgens hen altijd een misdrijf, het is gelijkwaardig aan de diefstal van lichamelijke goederen zoals een auto.⁵

6. Het consumeren van onbetaalde media gebeurt inderdaad ten koste van het (potentiële) vermogen van de auteurs. Dit lijkt muzikanten echter niet erg te ontmoedigen om verder culturele bijdragen te leveren, aangezien er voor elke topartiest wel (tien)duizenden niet-professionele auteurs bestaan. Het doel van de auteurswet, de stimulans van de intellectuele economie, kan met zulke argumenten minstens deels weerlegd worden. Het is om deze reden dat belanghebbenden zich liever beroepen op een (natuurlijk) eigendomsrecht. De strijd door de MPAA en tegenstrijd door Piratenpartijen maakt duidelijk dat de maatschappelijke spanningen immer zo actueel zijn. *Moore's law* stelt dat de complexiteit van computertechnologie exponentieel groeit in plaats van lineair. Het Belgisch intellectueel recht evolueert echter omgekeerd evenredig aan de vooruitgang van de technologie. Vergeleken met vorige eeuwen is de regelgeving per slot van rekening meer rigide en minder vaak gemoderniseerd.⁶
7. Tijdens het onderzoek kon ik me niet thuisvinden in de extreme standpunten die sommigen over het onderwerp innemen. Zowel de abolitionistische mening van extreme libertairen als de eigendomsgerichte mening van de auteurslobby kon me niet bekoren. Deze studie maakt dan ook liever nuances maar leent graag waardevolle argumenten bij elkeen.

B. Doel

8. Met deze studie wil ik graag licht schijnen op het goederenrechtelijk aspect van het auteursrecht. Met andere woorden zullen we blootleggen hoe het auteursrecht zich verhoudt met de zaken en rechten die op zaken kunnen rusten.

De onderzoeksvragen worden als volgt gesteld:

- Hoe past het auteursrecht binnen ons vermogensrechtelijk stelsel?
 - o Hebben eigendom en auteursrecht hetzelfde doel?
 - o Wat zijn de relevante kenmerken van het auteursrecht?
 - o Hoe wordt ons goederenrecht ingedeeld?
 - o Wat zijn de (wezens)kenmerken van een eigendomsrecht?
 - o Is het auteursrecht een eigendomsrecht?
- 9. Boven alles verdienen objecten, rechten, zaken, goederen en eigendom een correcte definitie en een plaats binnen een coherent vermogensrechtelijk stelsel. Een onderzoek naar de positie van auteursrechtelijke figuren binnen zulk stelsel gaat onvermijdelijk tegenstrijdige strekkingen blootleggen.

⁵ Door de begripsautonomie van het strafrecht en de lichamelijksheidsvereiste voor zaken zal er echter nooit sprake zijn van diefstal van een intellectueel beschermd werk, zolang de fysieke drager niet gestolen wordt. Zie J. Deene, *Illegaal kopiëren is geen diefstal*, Juristenkrant 2005, afl. 102, p. 11.

⁶ P. Hugenscholtz, *Fair use in Europe; in search of flexibilities*, Universiteit Amsterdam, 2011. [[Link](#)]

10. Deze studie omvat dus een vermogensrechtelijke analyse van het auteursrecht, met nadruk op het zaaksbegrip en het eigendomsrecht. In de conclusie wordt een eigen mening geformuleerd alsook een alternatief pad voor de behandeling van intellectuele rechten.

C. Onderzoeksmethode

11. Om deze vragen te kunnen beantwoorden zal ik een vergelijking van bepaalde rechtsfilosofische strekkingen combineren met de rechtsgeschiedkundige samenvatting van het eigendomsrecht en het auteursrecht. Met deze historische beschrijving hoop ik het veranderlijk karakter van het intellectueel eigendomsrecht aan te tonen tegenover de relatieve standvastigheid van het klassieke eigendomsbegrip. Door een analyse van het goederenrecht en het auteursrecht wordt gepoogd een indeling te vinden die zoveel mogelijk strekkingen respecteert. In het vijfde hoofdstuk wordt het eigendomsrecht, *sensu stricto*, vergeleken met het auteursrecht. Er wordt met andere woorden nagegaan in hoeverre men kan spreken over intellectuele eigendom. Het pad lijkt in de Vlaamse rechtsleer relatief onbetreden. Naast enkele ankers in het Belgische zakenrecht zullen argumenten uit Franse en Nederlandse hoek een waardevolle toevoeging zijn.

“Why does unauthorized publishing, which strikes one even at first glance as unjust, still have an appearance of being rightful?”

Because on the one hand a book is a corporeal artifact (opus mechanicum) that can be reproduced (by someone in legitimate possession of a copy of it), so that there is a right to a thing with regard to it.

On the other hand a book is also a mere discourse of the publisher to the public, which the publisher may not repeat publicly without having a mandate from the author to do so (praestatio operae), and this is a right against a person.

The error consists in mistaking one of these rights for the other.”

- Immanuel Kant -

Hoofdstuk I: De meta-juridische studie van eigendom en intellectuele rechten

A. Inleiding

12. In dit hoofdstuk wens ik de nadruk te leggen op de ontwikkeling en *ratio legis* van zowel het eigendomsrecht als de auteursrechten. We gaan in het vijfde hoofdstuk nader in op de vergelijking tussen het auteursrecht en het eigendomsrecht.

B. Laatmiddeleeuwse erkenning van ontastbare rechtsobjecten

i. Glossatoren en post-glossatoren

13. In de Middeleeuwen gebeurde kennisoverdracht voornamelijk op mondelinge basis. Wanneer ideeën toch schriftelijk verspreid werden, geschiedde dit door de Kerk. Dit monopolie voorkwam grotendeels de handel van intellectuele objecten en nam de nood weg voor een wettelijke regeling.

In de twaalfde eeuw was het einde van dit monopolie in zicht en konden intellectuelen zich steeds vaker verrijken met het geschreven woord. De glossatoren en commentatoren gaven hun inzichten over de (meerdere) Romeinse rechten tot toe-eigening. Dit leidde enkele filosofen alvast tot het nadenken over de toe-eigening van onlichamelijke objecten, namelijk hun eigen intellectuele werken.

14. Hieronder volgt een vertaling door de hand van R. Feenstra die Bartolus' (ca. 1313-1357) twijfels vertolkt met betrekking tot het eigendomsrecht over onlichamelijke objecten. Hieruit blijkt duidelijk dat Bartolus het eigendomsrecht niet wenste toe te passen op onlichamelijke objecten. Op dit punt in de geschiedenis werden auteurswerken ook nog niet beschermd.

"Ik vraag wat *dominium* is. Het kan in de ruimste zin worden gebruikt voor ieder recht op een onlichamelijke zaak, bijvoorbeeld ik heb *dominium* van een verbintenis en van een vruchtgebruik. ... Op die wijze vat ik het hier niet op, maar zoals *dominium* voorkomt bij lichamelijke zaken en op deze wijze spreekt de titel 'Over het verkrijgen van de eigendom van zaken' erover. Justitianus spreekt eerst over de verdeling van zaken, vervolgens over erfdiensbaarheden en vruchtgebruik en over gebruik en bewoning, om aan te tonen dat *dominium* van lichamelijke zaken iets anders is dan van onlichamelijke zaken."

En nog meer stringent:

"Wat is dus *dominium*? Het antwoord moet zijn: het is het recht om over een lichamelijke zaak volledig te beschikken voorzover het niet door de wet verboden wordt. Ik spreek van een recht ter onderscheiding van de lichamelijke zaak zelf, die een feitelijk karakter heeft; en dáárom wordt er in de rubriek gezegd 'Over het verkrijgen van de eigendom van zaken', omdat eigendom iets anders is dan een zaak."

Indien we *dominium* lezen als eigendom, dan zien we in onze moderne tijd dezelfde problemen en argumenten opduiken. Bartolus was aldus een voorstander van de lichamelijkheid als zaaksvereiste. Tegenwoordig vinden we een grote hoeveelheid aan schrijvers die het eigendomsbegrip zien als een transcendent recht. Dit is de wijze van eigendom waarnaar Bartolus refereert in de eerste paragraaf. Deze vorm van toekenning/exclusiviteit van een recht had ook voor hem een andere draagwijdte dan *dominium sensu stricto*. Hier komen we in latere hoofdstukken meermaals op terug.

15. Het op punt stellen van de drukpers door Johannes Gutenberg in de vijftiende eeuw bracht de verspreiding en beschikbaarheid van informatie in stroomversnelling. De commercialisering van informatie creëerde de drang om drukrechten te vrijwaren met de eerste auteurswetten.⁷

- ii. Commercialisering van informatie

16. Zeventiende-eeuwse overheden zagen de opportuniteit om een monopolie te schenken aan bepaalde drukkers. Op deze manier konden ze *de economie bevorderen* en, niet toevallig, ook bepalen wie ideeën mocht verspreiden. In ruil voor de druklicentie moest men de staatscensuur handhaven.

Deze monopolies maakten het mogelijk om exclusieve rechten te geven aan de auteurs die hun werk inschreven in het register van de uitgeverij. Vanaf deze inschrijving was kon men spreken van een vorm van toe-eigening. De nadruk lag echter op het economische voordeel van de uitgever en er was nog geen sprake over de persoonlijke rechten van de auteur. Integendeel, het werd als een privilege beschouwd om gedrukt te worden. Pas in 1667 werd er een eerste *copy right* betaald voor Milton's *Paradise Lost*.⁸

17. Vanaf het einde van de 17de eeuw werd het auteurschap als een economisch valabel beroep gezien in plaats van als een respectabele hobby voor een gegoed burger. Het was ook op dit moment dat uitgevers en auteurs hun positie kracht wilden bijzetten door Lockeane argumenten te gebruiken om hun rechten als natuurlijke rechten te laten erkennen.⁹

⁷ S. Depreeuw, *The variable scope of the exclusive economic rights in copyright*, Doctoraats thesis Vrije Universiteit Brussel, 2011. [[Limolink](#)]

⁸ R. Bettig, *Copyrighting culture: the political economy of intellectual property*, Boulder, CO: Westview Press, 1996, 276 p. [[Link](#)]

⁹ J. C. Van der Steur, *Grenzen van rechtsobjecten: Een onderzoek naar de grenzen van objecten van eigendomsrechten en intellectuele eigendomsrechten*, doctoraatsthesis rechten Universiteit Leiden, 2003, p. 42. [[Limolink](#)] [[Link](#)]

C. Natuurlijke eigendomsrechten

i. De eigendomstheorie

18. Het is niet verwonderlijk dat John Locke naar boven komt bij een onderzoek naar het eigendomsrecht. Het is immers zijn liberale visie die steunt op drie pijlers: "Life, liberty and property". Onderstaande citaat over de natuurlijke eigendomsrechten laat doorschijnen dat Locke niet sprak over hedendaags auteursrechtelijk beschermde objecten.

"Though the earth, and all inferior creatures, be common to all men, yet every man has a property in his own person: this nobody has any right to but himself. The labour of his body, and the work of his hands, we may say, are properly his. Whatsoever then he removes out of the state that nature hath provided, and left it in, he hath mixed his labour with, and joined to it something that is his own, and thereby makes it his property.

It being by him removed from the common state nature hath placed it in, it hath by this labour something annexed to it, that excludes the common right of other men: for this labour being the unquestionable property of the labourer, no man but he can have a right to what that is once joined to, at least where there is enough, and as good, left in common for others."

- **John Locke** -

De eigendomstheorie van Locke begint bij het "ontstaan van de eigendom". Dit ontstaan gebeurt op het moment van toe-eigening. Dit is het ogenblik waar een persoon zijn arbeid mengt met een object met als doel om het uit de gemeenschap te onttrekken. Het goed is privaat geworden en door een eigendomsrecht gebonden aan de persoon. We kunnen ons dit best voorstellen met een klassieke zaak, bijvoorbeeld het plukken van een appel, maar bij intellectuele objecten wordt het al wat lastiger.

19. Een intellectueel object is minstens het voortbrengsel van een minimum aan intellectuele arbeid. Als we de bescherming van de intellectuele objecten bekijken zien we al snel dat deze meer vereisten stellen zoals onder meer originaliteit, de uitdrukking van de persoonlijkheid of zelfs registratie. De toe-eigening gebeurt niet meer op natuurlijke wijze en er worden speciale vereisten gesteld door de wetgeving.
20. De eigendomstheorie van Locke valt dan ook grotendeels te rijmen met de toepassing van het moderne eigendomsbegrip op lichamelijke zaken, maar wanneer we het hebben over intellectuele objecten dan moet ik vaststellen dat de rechten niet op dezelfde wijze ontstaan.

21. Hoewel Locke zijn eigendomstheorie niet toepast op het auteursrecht pogen sommigen om Lockeaanse argumenten door te trekken tot dit domein.¹⁰ Men poneert dat er enkel arbeid zal verricht worden met doel tot het verkrijgen van een recht op het goed. Daarnaast is er een zeker rechtvaardigheidsgevoel dat men een verloning ontvangt voor gepresteerde diensten.¹¹ Zakenrechtelijk houdt dit laatste niet veel steek, aangezien een eigendomsrecht grondig verschilt van de verloning voor een dienst.
22. Anderen beweren dat er ook Lockeaanse argumenten zijn tegen intellectuele rechten in hun geheel. Men stelt dat zijn vereiste van schaarsheid voortvloeit uit het recht op overleving, hetgeen het recht op toe-eigening overkoepeld. Zonder gebrek aan schaarsheid bij het gebruik van intellectuele objecten zal een toe-eigening niet verantwoord zijn onder zijn eigendomstheorie. De niet-schaarsheid van intellectuele objecten is een belangrijk argument omdat het object zelf, niet het economisch recht hierop, geen waardevermindering ondervindt indien meerdere personen er (zelfs gelijktijdig) van genieten.
23. Het lijkt me evident dat Locke in zijn originele werk niet het oog had op intellectuele eigendomsrechten.¹² Dit onder meer omdat Locke in latere werken wel verwijzingen maakte naar ontastbare goederen.¹³
24. De oppositie kan dan weer steunen op Locke's bijdragen aan het hervormen van de Britse wetgeving rond auteursrecht. Hier maakt hij opvallend gebruik van *propriety* in plaats van *property*, dat een andere lading dekt. Een betere vertaling van *propriety* is immers de eigenheid, een soort van toekenning, al dan niet op basis van een natuurlijk recht. In zijn memoranda verwees hij ook niet naar een vorm van natuurlijk recht, maar slechts naar een nood voor bescherming. Indien Locke het toepasselijk achtte zou hij ongetwijfeld zijn eigendomstheorie op heldere wijze hebben toegepast.
25. Locke erkent ook grenzen aan het eigendomsrecht waar de eigenaar zijn eigendom niet zo mag afbakenen dat er onvoldoende overblijft *in de gemeenschap*.¹⁴ Hij was een fervent voorstander van het opnemen van (oud-Romeinse) intellectuele objecten in het openbaar domein. In het VK van zijn tijd hadden de *Stationers*, de printers met staatsmonopolie, immers de *copyrights* hierop.¹⁵

¹⁰ O.a. Zemer, Spinello en Papadopoulos.

¹¹ A. Mossoff, *Saving Locke from Marx: The Labor Theory of Value in Intellectual Property Theory*, George Mason University School of Law, Social Philosophy and Policy, Vol. 29, No. 2, 2012, US, 2012. [\[Link\]](#)

¹² John Locke, *Two treatises of government*, Awnsham Churchill, 1689.

¹³ L. Zemer, *The making of a new copyright Lockean*, Harvard Journal of Law & Public Policy Vol. 29, p.910-911. [\[Link\]](#)

¹⁴ "The implication is that one's right to property is only clear and exclusive so long as it doesn't jeopardize anyone else's ability to create equivalent kinds of property for himself." K. Vaughn, *Locke on Property: A Bibliographical Essay*, verschenen in *Literature of Liberty: A Review of Contemporary Liberal Thought*, vol. III, no. 1, 1980. [\[Link\]](#)

¹⁵ M. Papadopoulos, *Public Domain vigor in Copyright based on John Locke*, International Conference on Information Law, Greece, 2011. [\[Link\]](#)

26. Uit *Two treatises of government* valt zijn standpunt dus niet met zekerheid af te leiden, ondanks dat het gebruikt wordt ter staving van de copyright en patent clausule in de Verenigde Staten. Na het vallen van de uitgebreide uitgeversmonopolies in het VK gebruikten de Britse uitgevers de eigendomstheorie nog steeds om een eeuwigdurend auteursrecht te verdedigen. Men was echter succesvoller met hun economische tactieken die bestonden uit exclusiviteitscontracten met de belangrijkste groothandelaars.
27. Kant (ca. 1724–1804) hanteerde een strikt onderscheid van eigendomsrechten over tastbare zaken, zoals het boek, en het intellectueel object. Zo erkent Kant enkel de band tussen eigenaar en een tastbare zaak als een eigendomsrecht. Er is echter wel een persoonlijke band tussen de auteur en het intellectueel werk, waarvoor ook een bescherming verleend wordt.¹⁶

Ongeautoriseerde reproductie van een intellectueel werk wordt door Kant behandeld als een schending van de band tussen de auteur en verspreider. Het probleem van deze reproductie is, voor Kant, eerder het persoonlijk recht om het werk openbaar te maken en niet een economisch recht.¹⁷

ii. Britse *stationners* en de veldslag om natuurlijke rechten

28. Aan het begin van de 18de eeuw wierp het lobbyen van de Britse *Stationners* zijn vruchten af. In 1710 werd in het Verenigd Koninkrijk de *Copyright Act of Statute of Queen Anne* afgekondigd, de eerste moderne wet betreffende copyright. De aanhangers van het natuurrechtelijk statuut van intellectuele eigendomsrechten waren enerzijds gekant tegen deze ontwikkeling, aangezien de ontkenning van een klassiek eigendomsrecht ook de ontkenning van een principieel eeuwigdurend recht met zich mee bracht. Samen met een vereiste van een redelijke prijs, werden de *copyrights* geschonken aan de auteurs die hun werk registreerden. Het betrof een louter economisch recht, aldus zonder morele rechten.
29. Toch bleef er een stroming de natuurrechtelijke oorsprong verdedigen. Met de rechtspraak voor de House of Lords in *Donaldson v. Beckett 1774* werd een belangrijke veldslag gewonnen tegen de eeuwigdurendheid van de toe-eigening van een auteurswerk.¹⁸

¹⁶ I. Kant, *On the Wrongfulness of Unauthorized Publication of Books*, in Practical Philosophy 29, (Mary J. Gregor trans., 1996), 1785, p. 29–35.

Chr. Stallberg, *Towards a New Paradigm in Justifying Copyright: An Universalistic-Transcendental Approach*, Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal Volume 18, Issue 2 2007 Article 2 VOLUME XVIII BOOK 2, p. 349. [[Link](#)]

¹⁷ R. Pozzo, *Immanuel Kant on intellectual property. Trans/Form/Ação*, vol.29, n.2, pp. 11-18. ISSN 0101-3173, 2006. [[Link](#)]

¹⁸ E. Bouchet, *Propriété intellectuelle et droit de propriété en droits anglais, allemand et français*, doctoraatsthesis aan de Univesiteit van Nantes, academiejaar 2009-2010, p. 12 e.v. [[Link](#)]

¹⁸ F. Van Neste, *Eigendom, toch meer dan een zakelijk recht*, in Zakenrecht ; Absoluut niet een rustig bezit, XVIII° Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1991-1992. [[Limolink](#)]

30. In de 18de eeuw, aan de wieg van het Napoleontische wetboek, werd het klassieke zakenrecht hertekend.^{19, 20} Door o.a. Pothier werd het eigendomsrecht meer absoluut omschreven dan tijdens de Romeinse en (zeker) tijdens de middeleeuwen. Men had een afkeer voor de feodaliteit ontwikkeld en wenste nadruk te leggen op het privatieve karakter van eigendom. Deze absoluteitheid dient wel genuanceerd te worden en mag men niet in het extreme doortrekken.²¹
31. Bij de auteurswet van 19 juli 1793 merkte rapporteur Lakanal op dat intellectuele eigendom, van alle vormen van eigendom, degene is die het minst betwist kan worden.^{22, 23} Hoewel een auteur een onmiskenbare band heeft met zijn werk, waarin zijn persoonlijkheid verwerkt is, kan ik niet akkoord gaan met deze stelling. Integendeel, het is wellicht de meest betwiste *vorm van eigendom* en reden voor het schrijven van deze thesis.

D. De Berner Conventie en de moderne stromingen

32. In de negentiende eeuw verschuift de focus van de economische drukwerkmonopolies naar de morele, niet-patrimoniale, rechten van de auteur. In de Conventie van Bern werd zuinig met de term "eigendom" omgesprongen, in contrast met de toenmalige wetgeving van de ondertekenende staten.
33. In de twintigste eeuw erkenden wetgevers de voordelen van het stimuleren van de intellectuele economie.²⁴ Dit gebeurde vooral door het gunnen van intellectuele rechten, maar ook door het toekennen van beurzen, belastingvrijstellingen en prijzen. De exclusieve rechten waren slechts een van deze stimulansen die het de auteur mogelijk maakten om rond te komen. Dit economisch doel staat in schril contrast met natuurrechtelijke argumenten en geeft aanleiding tot politieke discussie over het doel van intellectuele rechten.
34. Voor rechten zoals uitvindingsoctrooien valt er echter nog een opmerking te maken die niet geldt voor de auteursrechten. Monopolies op vlak van wetenschap hebben echter ook het effect om de economie op een bepaalde manier te remmen. Door middel van *leapfrogging* zouden andere uitvinders immers onmiddellijk kunnen innoveren en vooruitgang versnellen. In het geval van

¹⁹ Locré, *Esprit de Code Napoléon*, I, p. 66-67.

²⁰ E. Goesens, *De historische oorsprong van het numerus clausus beginsel in het goederenrecht*, Jura Falconis, Jg. 47, 2010-2011, nummer 1, p. 162 e.v.

²¹ R. Derine, F. Van Neste, H. Vandenberghe, *Beginnselen van Belgisch Privaatrecht: Zakenrecht, Deel 1 A*, Antwerpen, Standaard, 1974, p. 307.

²² E. Mackaay, *Law and economics for civil law systems*, 2013, p. 299 e.v. [[Limolink](#)]

²³ B. Bouckaert, *Repliek op E. Mackaay*, in *De sociaal-economische rol van intellectuele rechten*, Brussel, E. Story-Scientia, 1991, p. 1-37.; E. Mackaay, *Of pirates and communists: behind the anti-property movement in intellectual property*, Liber Amicorum Bouckaert; E. Mackaay, *Law and economics for civil law systems*, 2013. [[Limolink](#)]

²⁴ E. Mackaay, *Law and economics for civil law systems*, 2013, p. 301-305. [[Limolink](#)]

media/entertainment gaat dit argument natuurlijk niet op. Deze economische argumenten worden rechtsfilosofisch ondergebracht bij de utilitaristische strekking.²⁵

35. Na de tweede wereldoorlog leefde er een libertaire strekking op de achtergrond van de liberale politiek. Libertairen streven naar een minimalistische overheid, waarbij een minimum aan afdwinging van secundaire rechten hoort. Voor hen is het dus een cruciaal vraagstuk of intellectuele rechten als een natuurlijk recht, dan wel als een artificieel monopolie moeten beschouwd worden. De tweede situatie is voor libertairen immers eenvoudig te bevechten met de klassieke argumenten tegen overheidsinmenging.
36. Het intellectuele eigendomsrecht wordt hevig bestreden vanuit een bepaalde libertaire stroming.^{26,27} Men is niet enkel gekant tegen een eigendomsrechtelijke bescherming, maar men bestrijdt het idee van intellectuele monopolies op zich.²⁸ Bijvoorbeeld Nozick²⁹ past de Lockeaanse eigendomstheorie toe op de intellectuele rechten. Wanneer arbeid wordt vermengd met een gemeenschappelijk ontastbaar goed (een idee), dan zijn de grenzen van dit idee niet zintuiglijk waarneembaar. Het begin en het einde van de rechten kan niet natuurlijk vastgesteld worden, zodus kan men er ook geen natuurrechtelijk eigendomsbegrip aan koppelen.^{30, 31, 32} Het object kan tevens niet "uit de gemeenschap" worden onttrokken op een natuurlijke wijze. Bepaalde abolitionisten richten zich enkel tot de auteursrechten, anderen verwensen alle intellectuele rechten.
37. Het belangrijkste argument vanuit deze, toch wel extreme, stroming is wederom de schaarsheid.³³ Eigendomsrechten hebben, boven alles, het nut om goederen te verdelen en eigenrichting tegen te gaan. Vanuit de onlichamelijkheid mogen we echter niet altijd concluderen dat een goed niet schaars is. Zo onderscheiden we duidelijk schaarse onlichamelijke goederen zoals registraandelen of schuldvorderingen. De schaarsheid wordt verder onderzocht bij de studie van het zaaksbegrip.

²⁵ S. Kinsella, Against intellectual property, property rights: Tangible and intangible, Journal of Libertarian Studies Volume 15, no. 2, 2001, 1-53. [\[Link\]](#)

²⁶ Onder meer Kinsella, Rothbard, Böhm-Bawerk, Mises en Nozick.

²⁷ M. N. Rothbard, *Man, economy, and state a treatise on economic principles with power and market government and the economy*, Ludwig von Mises Institute, 2004. [\[Link\]](#)

²⁸ S. Kinsella, *Hoppe and Intellectual Property: On Standing on the Shoulders of Giants*, online bron: gepubliceerd op 31 juli, 2006, geraadpleegd op 20 november 2013. [\[Link\]](#)

²⁹ R. Nozick, befaamd Amerikaans libertair, actief in de jaren '70 en '80.

³⁰ R. Nozick, *Anarchy, State, and Utopia*, New York: Basic Books, 1974, p. 178-182.

³¹ "If I write a novel about a war between two space empires, may I legitimately demand compensation from people who wish to prepare motion-picture adaptations, write sequels, manufacture dolls based on my characters, or produce T-shirts emblazoned with bits of my dialogue? How far, in short, do my rights go? Locke gives us little guidance" uit Hughes, *Philosophy of Intellectual Property*, Becker, "Deserving Intellectual Property." Cf. James W. Child, "The Moral Foundations of Intangible Property," *The Monist* (1990); Wendy Gordon, "Property Right in Self-Expression."

³² W. Fisher, *Theories of Intellectual Property*, online bron geraadpleegd op 27-11-2013, Harvard. [\[Link\]](#)

³³ D. D'Amato, *Intellectual Property is Not True Property*, Mises Daily online bron, gepubliceerd Thursday, 19 september 2013, geraadpleegd op 28 september 2013. [\[Link\]](#)

E. Tussenconclusie

38. De auteursrechten hadden hun oorsprong in de censuur. Een economische markt kwam tot stand voor de verspreiding van informatie en de staat gunde drukmonopolies aan bepaalde uitgeverijen. Het waren deze uitgeverijen die de drukrechten bezaten en het grote deel van de winst opstrekten. Auteurschap van een gedrukt werk was een geprivilegieerde status, maar zeker niet om het financieel aspect. Later werd de focus gelegd bij de (morele) rechten van de auteur als stimulans voor de economische markt rond intellectuele rechten.
39. De hedendaagse auteursrechten kwamen tot stand door lobbywerk tussen de 17de en 21ste eeuw.³⁴ De argumenten die deze lobby aanhalen vallen in de schaduw van hun motivatie, namelijk onvoorstelbaar grote financiële voordelen. Wetgevers hebben gedeeltelijk gevolg in de vraag naar bescherming, doch niet op basis van het eigendomsrecht. De wetgever was duidelijk in zijn doel: het stimuleren van de intellectuele economie, niet de toekenning van natuurlijke eigendomsrechten. Men heeft er stevast voor gekozen om de bescherming niet af te leiden uit het eigendomsrecht, maar om zeer specifieke aparte wetgeving te voorzien. De uitbreiding van het zaaksbegrip en enkele aanvullende bepalingen had volstaan voor de toekenning van werkelijk intellectuele eigendom.
40. Tot de dag van vandaag zijn er nog strekkingen die de algemene afschaffing van intellectuele rechten bepleiten, maar ook strekkingen die hen als natuurlijke rechten verdedigen. Deze economische en filosofische discussie wordt niet behandeld in deze thesis.
41. Concluderend, zowel de historie als de *ratio legis* van auteursrechten verschilt grondig van die van de eigendomsrechten. Het auteursrecht heeft niet tot doel om de schaarse goederen in onze rechtsstaat te verdelen.

³⁴ J. Litman, *Digital Copyright*, Prometheus New York, US, 2006. [[Link](#)]

Hoofdstuk II: Auteursrecht

A. Het auteursrecht en de intellectuele rechten

i. Algemeen

42. De verzameling van onlichamelijke goederen is zeker niet homogeen. Intellectuele objecten moeten onderscheiden worden van andere onlichamelijke goederen zoals schuldvorderingen, aandelen of een handelszaak.³⁵ Elk heeft zijn eigen oorsprong, doel en werking.
43. De Belgische intellectuele regelgeving is internationaal geïnspireerd en gespreid over verschillende wetten die potentiële objecten overlappen. Zo kan eenzelfde object automatische bescherming genieten dankzij de auteurswet maar ook beschermd zijn op basis van een merkregistratie.
44. Binnen de intellectuele rechten maken we een opdeling tussen de *industriële rechten* en de auteursrechten. Met de industriële intellectuele rechten worden o.a. beschermd: de merken, tekeningen en modellen en de uitvindingen (octrooien). Het auteursrecht biedt een overkoepelende bescherming aan de objecten. Dit betekent dat een object een dubbele bescherming kan genieten, enerzijds een zwakkere, maar automatische, bescherming onder het auteursrecht, anderzijds een sterkere, maar handeling vereisende, bescherming onder het correcte industriële recht. In die zin kunnen we spreken van de Auteurswet als de *lex generalis* van de intellectuele rechten.
45. De auteursrechten zijn een verzameling van rechten die relateren aan scheppingen van de geest. De verzameling is niet vermogensrechtelijk van aard, maar duidt puur op de intellectuele oorsprong. Hieruit vloeien een tweede en derde karakteristiek voort. Zo is een intellectueel object onoverkomelijk onlichamelijk. De materiele dragers van de intellectuele objecten zijn immers niet beschermd door het auteursrecht, maar door zakelijke rechten. Als derde karakteristiek kunnen we vaststellen dat een intellectueel object altijd, en slechts, door een natuurlijk persoon kan gecreëerd worden. Het object heeft altijd een vader of moeder die er onherroepelijk verbonden mee zijn. Deze band wordt beschermd door de morele rechten.

Vervolgens rusten intellectuele rechten altijd op een bepaalde vorm van informatie. Het immaterieel object is een gekristalliseerd ontastbaar idee, ontsprongen aan de geest van een of meerdere auteurs. We kunnen enkel onze vinger op het object leggen omdat de wet bepaalde vereisten stelt. De concretisering van het object geschiedt synthetisch, door menselijke regels.

³⁵ J. Kokelenberg, *Zakenrecht ; Absoluut niet een rustig bezit*, XVIII° Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1991-1992, p. 141. [[Limolink](#)]

Dit gegeven onderscheidt intellectuele objecten sterk van tastbare objecten. Er worden namelijk geen wettelijke vereisten gesteld om als een materieel object beschouwd te kunnen worden. De concretisering van het object geschiedt natuurlijk, door de regels van de fysica.

46. De oorsprong van concretisering is het doorslaggevende onderscheid tussen lichamelijke en onlichamelijke objecten. Op deze objecten kan de wet al dan niet rechten laten rusten. Wanneer het recht de economische waarde van objecten wenst te beschermen, dan duiden we deze subjectieve rechten aan met de termen "vermogensrechten". Er zijn verschillende subjectieve rechten die geen economische waarde beschermen, bijvoorbeeld de morele rechten binnen het auteursrecht of persoonlijkheidsrechten van elk persoon.
47. Er zijn drie grote systemen ter bescherming van auteursrechten, namelijk de monistische, de dualistische en de *copyright* strekking (*common law*). De dualistische benadering vinden we terug in het Belgische en Franse auteursrecht, doch wordt deze betwist door een kleine minderheid. In het Duitse recht wordt er echter voor het monisme geopteerd.³⁶

ii. Monisme en dualisme van het auteursrecht

48. Het dualisme staat voor de opsplitsing van het auteursrecht in vermogensrechten en morele rechten. De oude Belgische auteurswet koos niet duidelijk voor een van deze systemen, maar de keuze voor dualisme is gelukkig zichtbaar geworden bij de invoering van de nieuwe Belgische Auteurswet.³⁷ Ook volgens Gotzen is het auteursrecht onderhevig aan deze splitsing.³⁸

Hieruit vloeit voort dat het auteursrecht moet worden behandeld als een rechtenpakket op het intellectueel object. Het *auteursrecht* op een werk dient dan niet beschouwd te worden als één subjectief recht, eigen aan de auteur, maar als een gevarieerd pakket subjectieve rechten dat men verkrijgt wanneer aan de voorwaarden is voldaan. Zowel wetgeving als rechtsleer behandelen de deelrechten immers apart en tolereert de burgerrechtelijke overdracht van een deel van de vermogensrechten.³⁹ De vermogensrechten worden beschouwd als een vorm van eigendom en de morele rechten als persoonlijkheidsrechten.⁴⁰ Het dualisme is op zich voldoende om duidelijk te maken dat het geheel auteursrecht niet mag gelijkgesteld worden aan een eigendomsrecht.

³⁶ C. Declerck, *Litteraire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, doctoraatsthesis rechten K.U. Leuven, 2008-09, p. 63. [[Limolink](#)]

³⁷ Toch waarschuwt Prof. Declerck voor een Belgische minderheidsopvatting met enkele goede argumenten. Zie hiervoor J.G. Renauld, *Le droit d'auteur, Examen de jurisprudence 1955-1958*, R.C.J.B. 1959, p. 388, nr. 18.

³⁸ F. Gotzen, *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, KUL Centrum voor intellectuele rechten, 1996, p. 67-98.

³⁹ C. Doutrelepon, *Le droit moral de l'auteur et le droit communautaire*, Bruylant, Brussel, 1997, p. 27. [[Limolink](#)]

⁴⁰ C. Declerck, *Litteraire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, doctoraatsthesis rechten K.U. Leuven, 2008-09, p. 66-68. [[Limolink](#)]; Fr. Pollaud-Dulian, *Droit moral et droits de la personnalité*, JCP éd. G. 1994, 345-352.

49. Het monisme beschouwt de morele en vermogensrechten als een enkel ondeelbaar auteursrecht. Dit heeft uiteraard bepaalde rechtsgevolgen waaronder als belangrijkste het moment van ontstaan, de beschermingsduur en onvervreemdbaarheid van het monistisch auteursrecht. Over het ontstaan van de vermogens- en persoonlijkheidsrechten is er immers meer verdeling in de dualistische leer.⁴¹

iii. Vermogensrechten

50. De vermogensrechten worden gekenmerkt door hun economisch voordeel en de mogelijkheid tot beschikking. Ieder behalve de auteur wordt een principiële onthoudingsplicht opgelegd, gelijkaardig aan het exclusieve en absolute karakter van het eigendomsrecht, maar in een door de Auteurswet beperkte vorm.
51. Het meest prominente en economisch waardevolle uit dit pakket is het reproductierecht. Het is duidelijk een vermogensrecht en omvat de exclusieve beslissingsbevoegdheid om een bepaald werk te kopiëren.⁴² Het reproductierecht behelst zelf ook meerdere rechten, namelijk het recht tot verveelvoudiging, het distributierecht, het adaptatierecht, het vertaalrecht en het bestemmingsrecht.
52. Naast dit reproductierecht is er het openbaar of publiek mededelingsrecht en het tentoonstellingsrecht dat voornamelijk van belang is bij werken van beeldende kunst. Het gaat om de voorstellingen die 'live' worden gegeven. Het gaat dus niet om een loutere reproductie maar om een werkelijke *interpretatie* of zelfs *verwerking* van het originele werk. Het recht tot (de verlening van de toestemming tot) deze veruitwendiging van het origineel werk is ook een vermogensrecht, eigen aan de auteur.
53. Artikel 3 van de Auteurswet stelt duidelijk dat de vermogensrechten van roerende aard zijn en overgaan bij erfopvolging. Reeds daarvoor werd aangenomen dat deze rechten roerend waren door wetsbepaling, gelet op het residuair karakter van de roerende rechten. Daarnaast zijn ze expliciet vatbaar voor gehele of gedeeltelijke overdracht "volgens de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek". Zij kunnen onder meer worden vervreemd of in een gewone of exclusieve licentie worden ondergebracht. Zo worden de vermogensrechten ook gezien als "een tijdelijk monopolie van exploitatie", waarvan de "exploitatie een bron is van geldelijke schuldvorderingen".⁴³ Dit is ook de insteek naar de vergelijking met de onlichamelijke goederenrechtelijke figuur van de schuldvordering en de verklaring voor het roerende karakter.

⁴¹ Als hoofdvertegenwoordigers van de leer worden Kohler (Duitsland) en Picard (Frankrijk) aangeraden.

⁴² F. Gotzen, *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, p. 71. [[Limolink](#)]

⁴³ R. Dekkers, *Handboek van burgerlijk recht*, Deel II, 1958, p. 29.

54. Hoewel artikel 1 van de Auteurswet duidelijk kiest voor een limitatieve opsomming van de vermogensrechten, heb ik hierover enkele bedenkingen.⁴⁴ Vanuit een vermogensrechtelijk standpunt had de wetgever er beter aan gedaan om de praktijk te laten spelen met de modaliteiten van licenties en deelrechten. Zo kon men het vermogensrecht eenvoudigweg omschrijven als *het meest omvattende recht op een intellectueel werk*. Deze formulering hanteer ik analoog aan het eigendomsrecht om de meest ruime toe-eigening te benadrukken.
55. Wanneer we verder verwijzen naar *het vermogensrecht* mag u dit in principe lezen als *het pakket van vermogensrechten voortvloeiend uit het auteursrecht*. Laat u niet verwarren met de rechtstak die handelt over het vermogen van personen, deze wordt in dit onderzoek voornamelijk aangeduid met de term *goederenrecht*.

iv. Morele rechten

56. De morele rechten van het auteursrecht zijn verspreid in de artikels van de Auteurswet.⁴⁵ De subjectieve rechten in deze verzameling worden geclassificeerd als persoonlijkheidsrechten, extra-patrimoniale rechten die dus expliciet buiten het vermogen vallen. We onderscheiden het vaderschapsrecht, het divulgatierecht en het integriteitsrecht. Voor deze zakenrechtelijke studie wordt genoeg genomen de morele rechten als geheel te bespreken.
57. Een van de meest verbazende beslissingen van de wetgever is om de auteur het recht te ontkennen een globale afstand te doen van zijn morele rechten.⁴⁶ Men kan deze verzameling rechten dus niet vermijden, afwijzen of afstaan.⁴⁷ Bij het ontwerpen van de Auteurswet van 1994 werd dit door vele commissieleden ook als strijdig met de Berner Conventie gezien.⁴⁸

Deze beperking van het *abusus* van de morele rechten belemmert de economische verhandelbaarheid van het rechtenpakket, het auteursrecht, in zijn geheel. Het *deelbare* auteursrecht valt om deze reden niet te verzoenen met een eigendomsrecht op het auteurswerk.

v. Object

58. Vanuit het goederenrecht kunnen we verschillende rechtsobjecten onderscheiden uit het auteursrecht. Allereerst onderscheiden we als eerste het primair rechtsobject, met name het auteursrechtelijk beschermd werk. Niet elk auteurswerk is vatbaar voor auteursrechtelijke bescherming. Hiervoor dient voldaan te zijn aan bepaalde vereisten.

⁴⁴ H. Vanhees, *Commentaar bij de Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten*, in X., *Handels- en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, z.p., 1 juli 2012.

⁴⁵ Wet 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, BS 27 juli 1994.

⁴⁶ A. Strowel, *Droit d'auteur et copyright*, Brussel, Bruylant, 1993, p. 101. [[Limolink](#)]

⁴⁷ F. Rigaux, *La protection de la vie privée et des autres biens de la personnalité*, Brussel, Bruylant, 1990, p. 849.

⁴⁸ Verslag Declerck, namens de Commissie voor de Justitie, Wetsvoorstel 473/33 - 91/92 (B.Z.) p. 46.

Enkele andere objecten zijn de vermogensrechten elk apart, of *het vermogensrecht* van het auteursrecht als pakket. Deze rechten kunnen afzonderlijk of geheel afgestaan worden. Of dit object het voorwerp kan zijn van een zakelijk recht zullen we later toetsen bij de studie van de zaaksriteria.

Concrete vorm

59. De auteurswet beschermt slechts de intellectuele objecten die gekristalliseerd zijn.⁴⁹ Dit gebeurt door de uitdrukking ervan in een vorm die waarneembaar is voor de menselijke zintuigen. Zo worden, bij voorbeeld, een mondelinge redevoering of geschreven roman beschermd. Hiertegenover worden de ideeën uit de mondelinge redevoering of de verhaallijn van de roman niet beschermd door het auteursrecht. Het schenden van een auteursrecht is immers niet gelijk te stellen aan het plegen van plagiaat.⁵⁰

« *Ce qui n'est pas protégé par le droit d'auteur, c'est la simple idée ou information. Le droit d'auteur ne protège que l'expression de l'idée, sa mise en forme. Une idée, un style, un concept restent libres d'utilisation.* »

- Professor Séverine Dusollier, Universiteit Namen -

60. Het is ook van belang om het auteursrechtelijk beschermd werk te beschouwen als een geabstraheerd object. Het spreekt voor zich dat het immaterieel object niet verward mag worden met zijn materiële drager, indien die bestaat. Ik duid eerder op de verwarring die kan ontstaan bij de vereiste van de kristallisatie. Eens een werk is uitgedrukt in een bepaalde vorm zal die uiting een enkel stilstaand beeld vormen. Wat er hierna met een mogelijke materiële drager gebeurt doet er niet meer toe. Indien de informatie op de drager wijzigt, zal het originele werk beschermd blijven niettegenstaande het ontstaan van een nieuw beschermd auteurswerk.

Originaliteit

61. Volgens het Hof van Cassatie voldeed een werk aan het originaliteitscriterium als het de uitdrukking van de intellectuele inspanning van de auteur is, zonder welke het werk niet de nodige individualiteit zou hebben om als creatie te worden aanzien en waardoor het werk de stempel van

⁴⁹ S. Dusollier, *L'intérêt public et l'accès au savoir dans la genèse et l'évolution de la propriété intellectuelle* [Link]

⁵⁰ S. Dusollier, *Scoping Study on Copyright and Related Rights and the Public Domain*, WIPO CDIP/4/3/REV./STUDY/INF/1, 2010, p.16. [Link]

de persoonlijkheid van de auteur verkrijgt.^{51, 52} Het is een voortzetting van zijn persoonlijkheid die geen ander hem had kunnen nadoen.⁵³

Hierin herkennen we niet enkel de originaliteitsvereiste maar ook een vereiste van intellectuele inspanning. Het moet geen aanzienlijk grote inspanning zijn, zolang er maar keuzes gemaakt zijn die het werk als een onderscheidbaar karakter geven.

62. Een onbetwiste definitie van de originaliteit is echter nog niet gevonden binnen de rechtsleer, maar de twee elementen van *eigenheid* en een zekere *intellectuele inspanning* lijken in elke strekking de toon te zetten.⁵⁴

B. Tussenconclusie

63. Het auteursrecht is een specifiek rechtenpakket dat grofweg ingedeeld kan worden in twee categorieën: de morele rechten en de vermogensrechten. De morele rechten worden gecategoriseerd als persoonlijkheidsrechten en kunnen niet verhandeld of afgestaan worden door de auteur. De vermogensrechten zijn welbepaald en zeker niet alomvattend in tegenstelling tot het eigendomsrecht.
64. Het object van de auteursrechten is het auteurswerk. Dit object wordt artificieel en denkbeeldig afgebakend volgens de vereisten van het auteursrecht. Pas bij de betwisting zal de rechterlijke macht beslissen of de afbakening voldeed aan de vereisten van de Auteurswet. Dit leidt tot een tot een onzeker en denkbeeldig object, tot aan het moment van de rechterlijke uitspraak.

⁵¹ Cass. 27 april 1989; Cass. 25 September 2003, IRDI 2003, 214.

⁵² Rik Minoodt, *De juridische bescherming van Software in België*, Masterproef UGent, 2009-2010, p. 31. [\[Link\]](#)

⁵³ H. Vanhees, *Commentaar bij de Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten*, in X., *Handels- en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, z.p., 1 juli 2012, commentaar bij artikel 1.

⁵⁴ J. Deene, *Originaliteit in het auteursrecht*, IRDI 2005, afl. 3, 223-237.

Hoofdstuk III: Onderscheid tussen zaken en goederen

A. De indeling van goederen

65. De meest gekende verdeling van het vermogensrecht gebeurt door de klassieke dichotomie in zakelijke rechten en vorderingsrechten (ook wel persoonlijke rechten genoemd).⁵⁵ Deze verdeling heeft ook wortels in de *summa divisio*, de scheiding tussen het privaatrecht en het publiek recht. Hoewel men vaak spreekt van *de tweedeling*, zijn de intellectuele vermogensrechten de derde pilaar van het goederenrecht.⁵⁶ De indeling in goederenrechtelijke klassen betreft echter een vereenvoudiging van de juridische realiteit, ingegeven door de vele gemeenschappelijke eigenschappen van deze rechten. Deze zekerheid heeft ook geleid tot de *numerus clausus* voor zakelijke rechten.
66. De vorderingsrechten zijn privatief, dus contractueel of buitencontractueel van aard, en werken tussen personen.⁵⁷ Vorderingsrechten worden om deze reden ook persoonlijke rechten genoemd. De tegenpool van deze rechten zijn de zakelijke rechten, afdwingbaar *erga omnes*. De intellectuele rechten zijn ook afdwingbaar tegenover allen, maar delen niet in de andere kenmerkende eigenschappen. Aan zakelijke rechten worden immers enkele principiële karakteristieken verbonden zoals het volgrecht en het recht van voorrang.⁵⁸ Daarnaast gelden er ook andere principes betreffende de publicatie.
67. Reeds jaar en dag was het zakenrecht de rechtstak die de relaties tussen objecten en personen regelde. De rechtsgeschiedkundige evolutie heeft uitgewezen dat het zakenrecht, door zijn strikte maar passende definitie, niet meer alomvattend was. Onlichamelijke objecten kregen immers een steeds grotere rol binnen de economie en belanghebbenden eisten een bescherming van de staat, minstens gelijkaardig aan een eigendomsrecht.⁵⁹
68. Omdat deze nieuwe economische objecten een plaats behoefden binnen het recht werden ze tot de *onlichamelijke goederen* gedoopt. Wederom valt dit beter te beschouwen als een eigenschap, een *label* dat aan het goed hangt. Dit label brengt ons tot een eerste karakter van goederen, hun economische waarde en het gevolg dat ze binnen een vermogen en dus onder de subjectieve rechten vallen. Onder de enge definitie van "zaak" is het zakenrecht als omvattende rechtstak tegenwoordig achterhaald.

⁵⁵ C. Aubry en C. Rau, *Cours de droit civil français d'après l'ouvrage Allemand de C.-S. Zachariae*, V, Parijs, LGDJ, 1857, § 573.

⁵⁶ F. Van Neste, *Zakenrecht. Boek 1: Goederen, bezit en eigendom*, in *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, Brussel, Story, 1990, p. 45.

⁵⁷ De werking tegenover derde d.m.v. derdemedeplichtigheid aan contractsbreuk achterwege gelaten.

⁵⁸ H. Vandenberghe, *Goederenrecht*, Leuven, Acco, 2006, p. 2. [[Limolink](#)]

⁵⁹ Zie hiervoor de geschiedkundige bespreking eerder in dit werk.

69. Het goederenrecht (of vermogensrecht) zijn dus relatief recente benamingen voor een rechtstak die soms wordt gelijkgesteld aan het zakenrecht. Voorzover het onderzoek heeft uitgewezen zijn er geen strekkingen die vermogensrecht van het goederenrecht onderscheiden.⁶⁰ Aangezien er ook sprake is van vermogensrechten onder het auteursrecht wens ik de terminologie te verstrengen. Het verdient de voorkeur om naar de rechtstak te verwijzen als "het goederenrecht" en naar het subjectieve economische recht, voortvloeiend uit het auteursrecht, als "het vermogensrecht". De benaming voor de rechtstak "vermogensrecht" is echter ook courant en correct aangezien goederen de bestanddelen van het vermogen uitmaken.
70. Zoals Sagaert stelt moeten we de vermogensrechten benaderen als een gradueel continuüm, in plaats van een strikte scheiding.⁶¹ Bij het behandelen van een concreet probleem zal de rechtspraktizijn elke figuur specifiek behandelen. Deze benadering wordt geholpen door het denken in termen van *labels* en weg te maken met de onderverdeling in verzamelingen. Deze *labels* binden bepaalde karakteristieken (kenmerken, eigenschappen, attributen, ...), zoals een volgrecht of de onlichamelijkheid, aan een recht of een object. Het oplist van attributen per figuur (bv. huur of auteursrecht) is met zekerheid meer waarheidsgetrouw dan de klassieke verdeling. Het nadeel is dat er geen totaaloverzicht geboden wordt van het vermogen.
71. Als we een stap terugnemen van de driedeling dan kunnen we het vermogen definiëren als de verzameling van subjectieve rechten waar een persoon een economische waarde uit put. Dit gebeurt door de toe-eigening van objecten door de vestiging van subjectieve rechten volgens een door de wetgever gegund objectief recht.
72. Ook belangrijk is een korte schets van de klassieke leer, het personalisme (de respectleer) en het neo-personalisme.^{62, 63} Om het auteursrecht te schetsen binnen het vermogensrechtelijk kader zullen we de auteursrechten benaderen volgens het patroon van deze strekkingen. De verschillende strekkingen behandelen eigendomsrechten immers verschillend, wat een diepe weerslag heeft op het verdere onderzoek van deze thesis.

i. De klassieke leer

73. De klassieke leer vertolkt de binding van een object aan een subject door een zakelijk recht.⁶⁴ Het is de leer die oorsprong geeft aan de klassieke vermogensrechtelijke verzamelingen, verdeeld naar hun principiële verschillen. Moderne auteurs hebben echter enkele opmerkingen bij deze verdeling,

⁶⁰ Afgezien van connotatie: Vermogensrecht duidt meer op het vermogen en de macht/*pouvoir*, voortvloeiend uit de wet, om over goederen te beschikken. Goederenrecht handelt over rechtsobjecten met een economische waarde.

⁶¹ V. Sagaert, *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht, V, Goederenrecht*, Kluwer, Mechelen, 2014, p. 12. [[Limolink](#)]

⁶² V. Sagaert, *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht, V, Goederenrecht*, Kluwer, Mechelen, 2014, p. 3-11. [[Limolink](#)]

⁶³ J. Hansenne, *Les Biens Précis I*, Université de Liège, Faculté de droit, 1996, p. 30-47.

⁶⁴ H. De Page, *Traité, V*, Bruylant, Brussel, 1975. [[Limolink](#)]

aangezien persoonlijke rechten ook een lichte vorm van zakelijke werking kunnen vertonen. Daar waar de klassieke leer nadruk legt op de interne verhouding tussen subject en object, gaan modernere strekkingen ingaan op de externe verhoudingen. Daarnaast zijn de zakelijke kenmerken van een zakelijk recht niet altijd even sterk. De verdeling lijkt dus handig als *grove benadering*, maar we dienen elk zakelijk recht volgens zijn specifieke eigenschappen te behandelen.

74. Het eigendomsrecht wordt gedefinieerd volgens een letterlijke lezing van artikel 544 BW: het recht om op de meest volstrekte wijze het genot en beschikkingsrecht te hebben over een zaak. Het stapelen van een eigendomsrecht op een persoonlijk recht wordt in de klassieke leer niet besproken, maar lijkt mogelijk mits ruime opvatting van het zaaksbegrip.

ii. Het personalisme

75. Personalisten argumenteren dat de rechtsorde geen relatie tussen een subject en een object regelt. Binnen ons rechtstelsel kunnen we immers niets afdwingen tegenover een object maar wel tegenover personen, zo beweert Planiol, de auteur onder wie de leer naam verwierf.⁶⁵ Een persoonlijk recht is dan afdwingbaar tegenover specifieke personen, terwijl een zakelijk recht een onthoudingsplicht inhoudt voor alle personen. De personalisten vereenvoudigen de eigenschappen van zakelijke rechten tot het absoluut karakter (*obligation passive universelle*) van de hoofdzakelijke verbintenis.⁶⁶

76. De rechtsleer heeft hierop verwoestende kritiek geuit. Een zakelijk recht is zoveel meer dan het louter respect door derden. Zo lijsten we o.m. een uitgebreid gamma aan eigenschappen op in een volgend hoofdstuk, waar we het eigendomsrecht met het auteursrecht vergelijken. Anderzijds hebben persoonlijke rechten ook absolute werking op een bepaald niveau, waardoor het hoofdargument van de personalisten ondergraven wordt. Als voorbeeld van de absolute werking van persoonlijke rechten kennen we de derdemedeplichtigheid aan contractbreuk.

iii. Neo-personalisten

Voor een transcendent eigendomsrecht en een onlichamelijke zaak

77. Neo-personalisten volgen de leer zoals uiteengezet door Ginossar.⁶⁷ De leer wordt ook voortgezet door Zénati in zijn werken omtrent het eigendomsrecht en de lichamelijke vereiste van de zaak.^{68, 69} De huidige Belgische meerderheidsleer is overtuigd van het neo-personalisme, zo ook

⁶⁵ M. Planiol, *Traité élémentaire de droit civil*, Paris, Pichon, 1949. [[Limolink](#)]

⁶⁶ V. Sagaert, *Het goederenrecht als open systeem van verbintenissen? Poging tot een nieuwe kwalificatie van de vermogensrechten*, TPR 2005, afl. 3, 983-1080

⁶⁷ S. Ginossar, *Droit réel, Propriété et créance, Elaboration d'un système rationnel des droits patrimoniaux*, Paris, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1960, p. 86. [[Limolink](#)]

⁶⁸ F. Zénati, *Pour une rénovation de la théorie de la propriété*, Rev. Trim. Dr. Civ. 1993, 305-325. [[Limolink](#)]

volgen Sagaert en Storme de leer in het transcendente karakter van het eigendomsrecht.^{70, 71} Deze moderne school probeert een middenweg te vinden tussen de klassieke leer en het personalisme. Ze verheffen het eigendomsrecht boven de andere zakelijke rechten en stellen het gelijk aan de economische toekenning van een goed. Zo heeft men een eigendomsrecht op een zakelijk recht, een persoonlijk recht of een intellectueel (vermogens-)recht.⁷² Het bestaan van onlichamelijke zaken is een noodzaak van een neo-personalistische indeling.

78. Het persoonlijke aspect van de leer komt naar boven in de verhouding die Ginossar ziet tussen de eigenaar van een zaak en degene die er een beperkt zakelijk recht op heeft. Waar de klassieke leer de zaak bezwaart met een beperkt zakelijk recht, ziet een neo-personalist een rechtsverhouding ontstaan tegenover de kwalitatieve eigenaar van de zaak. Het object duidt slechts het subject waartegen de rechtshouder een vorderingsrecht heeft.
79. Deze vorm van het eigendomsrecht kan gezien worden als het eigendomsrecht *sensu lato*. De eigendomsrechtelijke titel wordt gegeven over rechten die gekenmerkt zijn door een exclusief recht tot gebruik en beschikking.⁷³ Eigendomsrecht *sensu lato* geschiedt op een niveau hoger dan eigendomsrecht *sensu stricto*.
80. Door het eigendomsrecht strikt te scheiden van de beperkt zakelijke rechten vermijdt men de *tautologische cirkel* van eigendomsrechten op eigendomsrechten op eigendomsrechten, etc. Dit kan echter niet gezegd worden voor de stapeling van beperkt zakelijke rechten op beperkt zakelijke rechten, daar deze ook beschouwd worden als onlichamelijke goederen. Het neo-personalisme ziet daar geen probleem in, gezien elk zakelijk recht beperkt is tot het recht dat het bezwaart. De mogelijkheid van een oneindige stapeling van rechten getuigt niet van een ordelijk rechtssysteem en gaf gedurende het onderzoek meerdere malen twijfels. De reflex om terug te grijpen naar de klassieke leer was sterk.

Voor de verdediging van de klassieke waarde van het eigendomsrecht

81. Op internationaal niveau worden enkele goede argumenten aangehaald voor de beperking van het zaaks- en eigendomsbegrip tot de lichamelijke goederen. De Belgische rechtsleer is nochtans nagenoeg onverdeeld neo-personalistisch.

⁶⁹ F. Zénati, *Essai sur la nature juridique de la propriété, Contribution à la théorie du droit subjectif*, Thèse Unniv. Jean Moulin, Lyon, 1981, p. 325-326.

⁷⁰ V. Sagaert, *Nieuwe perspectieven op het eigendomsrecht*, in P. Lecocq, *Zakenrecht. / Droit des biens*, 2005, p. 65 e.v. [[Limolink](#)]

⁷¹ M. Storme, *De drievoudige gelaagdheid van schuldvorderingen en hun bescherming*, in *Feestbundel Walter van Gerven*, Kluwer Antwerpen 2000, p. 329-342.

⁷² F. Van Neste, *Zakenrecht ; Absoluut niet een rustig bezit*, XVIII° Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1991-1992, p. 524.

⁷³ J. Carbonnier, *Droit civil, Tome III, Les biens (Monnaie, immeubles, meubles)*, Parijs, PUF, 2000, p. 251. [[Limolink](#)]

82. Het vestigen van een eigendomsrecht op een vorderingsrecht stemt volgens het vermogensrechtelijk onderzoek van Koziol niet overeen met het doel van de vorderingsrechten.⁷⁴ Eenzelfde argument kan gemaakt worden voor de intellectuele vermogensrechten. Een grote strekking erkent het verschil tussen eigendom *sensu stricto* en eigendom *sensu lato*. Hierbij wordt *sensu stricto* de burgerrechtelijke eigendom uit art. 544 bedoeld, die de meest absolute heerschappij over een zaak omvat. Deze zaken beantwoorden aan bepaalde vereisten die we in het volgende hoofdstuk toetsen. Er zijn verschillende strekkingen omtrent de lichamelijke vereiste, doch zal in het volgende hoofdstuk blijken dat Lebon het beroep op deze vereiste afdoende kan ontcrachten. Hierin wordt ook bijgetreden door een rechtshistorisch onderzoek van het gebruik van het woord *zaak*. Een zaak, *res*, had in het Romeinse recht immers ook onlichamelijke objecten in zijn verzameling.
83. De vestiging van zakelijke rechten op persoonlijke rechten kan op eerste zicht ook verwarring doen ontstaan omtrent de verjaring. Zo gelden voor schuldvorderingen in de regel slechts 10 jaren, maar 30 jaren voor zakelijke rechten zoals het vruchtgebruik op de schuldvordering. Dit vruchtgebruik zal gelukkig eindigen bij het verdwijnen van de vordering en leidt bijgevolg tot geen conflict. Daarnaast reikt de verjaringstermijn van auteursrechten ruim verder dan deze van zakelijke of persoonlijke rechten, in principe 70 jaren na het overlijden van de auteur. Een zakelijk of persoonlijk recht op de auteursrechten leidt tot geen conflict aangezien de auteurswet een specifieke afwijking voorziet op het gemeenrecht.
84. Ook Dabin verzet zich tegen de toepassing van dit transcendent eigendomsrecht op alle goederen. Het erkennen van eigendomsrechten over alle goederen zou het eigendomsbegrip uithollen. Het argument loopt gelijk met dit van Koziol: er was een grotere bescherming voor het eigendomsrecht *sensu stricto* bedoeld. Een contractuele schuldvordering veronderstelt de keuze van de contractspartij, in tegenstelling tot het vorderingsrecht dat voortvloeit uit een eigendomsrecht. Men beoogt een object te binden aan een eigenaar en beide af te schermen van inbreuken door leden van de gemeenschap. Deze absoluutheid heeft het eigendomsrecht gemeen met het intellectueel vermogensrecht, maar wederom verschillen de doelen. Daarnaast zijn er veel meer uitzonderingen op de exclusiviteit van de intellectuele vermogensrechten.
85. Het eigendomsrecht *sensu lato* valt samen tot een loutere gelijkstelling met het vermogen. Het eigendomsrecht boet hierdoor in aan eigenheid en kracht. Dabin stelt onheilspellend « *si tout est propriété, il n'y a plus de propriété* ». Volgers van Dabin's standpunt kunnen getroost worden dat een onderscheid wordt gehouden tussen eigendom *sensu lato* en *sensu stricto* en dat er nog steeds moet worden voldaan aan de zaaksriteria.⁷⁵

⁷⁴ H. Koziol, *Die Beeinträchtigung fremder Forderungsrechte*, Wenen, Springer-Verlag, 1967. [[Limolink](#)]

⁷⁵ R. Derine, F. Van Neste, H. Vandenberghe, *Beginselen van Belgisch Privaatrecht: Zakenrecht, Deel 1 B*, Antwerpen, Standaard, 1974, p. 897.

iv. De indeling Sagaert

86. Sagaert maakte ook een alternatieve schets van de Belgische goederen. Het betreft een vierdeling waar de verbondenheid aan een goed bij actief- en passiefzijde wordt beoordeeld.⁷⁶ Het effect van het volgrecht staat centraal in deze indeling.
87. Type A zijn de vermogensrechten die actief, noch passief accessoir zijn aan een goed. Type B zijn de vermogensrechten die langs beide kanten van de relatie accessoir zijn aan een goed. Type C omvat de vermogensrechten die enkel aan hun passief accessoir zijn aan een goed. Type D dekt de vermogensrechten die enkel actief accessoir zijn aan een goed.
88. De intellectuele vermogensrechten vinden geen duidelijke plaats binnen deze indeling. Er kan geargumenteed worden dat het exclusief vermogensrecht van de auteur voortvloeit uit een object, doch niet uit een goed. In deze thesis wordt immers verdedigd dat het object van het auteursrecht zelf geen vermogenswaarde bezit, doch dat de auteur wel vermogensrechten (zaken) put uit de Auteurswet. Het valt echter te vermoeden dat Sagaert geen omvattende indeling wenste te bekomen met inbegrip van de intellectuele rechten. De klassieke eeuwenlange strijd werd immers gevoerd tussen zakelijke rechten en persoonlijke rechten.
89. Verder dient opgemerkt te worden dat de auteur een voorstander is van de openstelling van het *bezit* over onlichamelijke goederen en daarbij ook de verkrijgende verjaring ervan.⁷⁷ Het is bovendien louter de lichamelijke vereiste van het bezit dat er nog aan in de weg staat.

v. Het Nederlands vermogensrechtelijk systeem

90. Vergeleken met het Nederlands vermogensrechtelijk systeem zullen deze indelingen niet meer opgaan. Boek 3 van het Nieuw Burgerlijk Wetboek geeft immers stevige ankers waar het Nederlandse vermogensrecht aan wordt opgehangen.⁷⁸

Elk subject heeft een vermogen dat bestaat uit goederen. Deze goederen zijn subjectieve rechten met een economische waarde die rusten op objecten. We hebben bijvoorbeeld geen boot in ons vermogen, maar wel het eigendomsrecht op deze boot.⁷⁹ Het valt op dat eigendomsrechten niet als verheven boven de beperkt zakelijke rechten beschouwd worden.

⁷⁶ V. Sagaert, *Het goederenrecht als open systeem van verbintenissen? Poging tot een nieuwe kwalificatie van de vermogensrechten*, TPR 2005, afl. 3, 1022-1080.

⁷⁷ V. Sagaert, *Beginselen van Belgisch Privaatrecht, V, Goederenrecht*, Kluwer, Mechelen, 2014, p. 672. [[Limolink](#)]

⁷⁸ Boek 3, Vermogensrecht in het algemeen, Burgerlijk Wetboek van het Koninkrijk der Nederlanden ingevoerd in 1992. [[Link](#)]

⁷⁹ J. C. Van der Steur, *Grenzen van rechtsobjecten: Een onderzoek naar de grenzen van objecten van eigendomsrechten en intellectuele eigendomsrechten*, doctoraatsthesis rechten Universiteit Leiden, 2003, p. 42. [[Link](#)]

91. In het eerste artikel van boek 3 worden de goederen ingedeeld in *de zaken en alle vermogensrechten*. De Jong stelt dat binnen het NBW, net zoals vroeger, een transcendent eigendomsrecht moet bestaan. Van der Steur overtuigt echter dat deze indeling gelezen moet worden als *de eigendomsrechten en alle vermogensrechten*. Dit wordt meer dan afdoende verklaard door de Toelichting Meijers.⁸⁰
92. Artikel 2 van Boek 3 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek stelt bovendien duidelijk dat slechts stoffelijke objecten zaken kunnen uitmaken.⁸¹ In artikel 6 worden de vermogensrechten gedefinieerd als de overdraagbare rechten die een stoffelijk voordeel (zullen) verschaffen.
93. Een indeling van het goederenrecht in de eigendomsrechten (louter op lichamelijke zaken) en de vermogensrechten (onlichamelijke goederen zoals vorderingsrechten en intellectuele rechten) lijkt een nette indeling. Er is op deze manier geen transcendent eigendomsrecht mogelijk, noch noodzakelijk. De toekenning van de onlichamelijke goederen aan de persoon gebeurt op basis van hun inbegrip in zijn vermogen, niet zijn eigendom.

B. Relevante figuren in het bijzonder

i. Objecten

94. Objecten zijn de potentiële voorwerpen van een subjectief recht. Het is de algemene bewoording voor een *iets* waarop rechten kunnen rusten, uitgezonderd natuurlijke personen. Omdat een recht zelf ook voorwerp kan zijn van een recht maak ik een onderscheid tussen primaire (oorspronkelijke) rechten, rustend op een primair object en secundaire rechten rustend op een primair recht (dat dan een secundair object wordt). Op deze manier kunnen we een intellectueel vermogensrecht ook onderzoeken als potentieel (secundair) object van een eigendomsrecht.
95. Ook Lebon volgt in deze stapeling van zakelijke rechten op persoonlijke rechten. “*De schuldvorderingen worden immers in hun hoedanigheid van rechten op een prestatie tot object van de zogenaamde zakelijke rechten van eigendom, mede-eigendom, pand en vruchtgebruik gemaakt. Er kan perfect aangetoond worden dat schuldvorderingen voldoen aan de criteria waaraan objecten dienen te beantwoorden om goed en dus voorwerp van goederenrechtelijke rechten te worden en te zijn.*”⁸²

⁸⁰ J. Van der Steur, *Grenzen van rechtsobjecten: Een onderzoek naar de grenzen van objecten van eigendomsrechten en intellectuele eigendomsrechten*, doctoraatsthesis rechten Universiteit Leiden, 2003, p. 14. [[Limolink](#)]

⁸¹ T. de Jong, *De Structuur van het Goederenrecht; Over het afschaffen van het begrip van de onlichamelijke zaak, het onderscheid tussen rechten en hun voorwerpen en een opening in het systeem*, Deventer: Kluwer, 2006. [[Link](#)]

⁸² C. Lebon, *Het goederenrechtelijk statuut van schuldvorderingen*, KULeuven, Doctoraatsthesis 2006-2007, p. 113. [[Link](#)]

96. De gelaagdheid van de werking van vorderingsrechten steunt de indeling van het eigendomsrecht als transcendent recht. De externe werking kan echter niet gezien worden als de enige vereiste van een eigendomsrecht. Dit zou het eigendomsrecht, *het* centrale begrip van het burgerlijk wetboek, te weinig eer aandoen. Er dienen dus vereisten gesteld te worden vooraleer een object als zaak of goed beschouwd mag worden. Deze worden besproken in het volgende hoofdstuk.
97. Per analogie kunnen we deze gelaagdheid toepassen op auteursrechtelijke figuren, zij het op het auteurswerk of op het intellectueel vermogensrecht. Na de aanvaarding van een intellectuele zaak lijkt ook *intellectuele eigendom* mogelijk.
- ii. Goederen
98. Goederen zijn de bestanddelen van het vermogen. Het zijn de subjectieve rechten met een vermogenswaarde, ook wel de vermogensrechten genoemd.⁸³ Ook eigendomsrechten zijn rechten met een vermogenswaarde, goederen, en zijn dus vermogensbestanddelen en moeten hierom als vermogensrecht bestempeld worden.
99. Het is het economisch toebehooren dat een vermogensrecht en eigendomsrecht gelijk hebben. Zoals eerder gesteld legt een vermogensrecht de nadruk bij de economische waarde van het goed. Dit zien we gereflecteerd in de term goed / *bien* dat een positieve waarde benadrukt. Een eigendomsrecht legt de nadruk bij de eigenheid / *propreté* van een object aan een mens. Zowel een vermogensrecht als een eigendomsrecht omvatten dus deze binding van het object aan het subject. Vermogensrechten putten kracht uit een specifiek artikel bijvoorbeeld artikel 1 van de Auteurswet of art. 544 van het Burgerlijk Wetboek.
100. Sommige auteurs zien het eigendomsrecht echter als een verheven recht, vanuit neo-personalistisch oogpunt.⁸⁴ Deze interpretatie van *eigendomsrecht* komt overeen met een recht van toe-eigening van iets economisch waardevol, een *vermogensrecht*. Lebon vertolkt in haar doctoraatsthesis betreffende het goederenrechtelijke statuut van schuldvorderingen de meningen van gelijkgezinde auteurs. Men gaat daarna de zaakscriteria analyseren om te bepalen of schuldvorderingen, onlichamelijke goederen, toch als zaak kunnen beschouwd worden. Dezelfde toets wordt in het volgend hoofdstuk gemaakt bij de toetsing van het zaaksbegrip.

⁸³ C. Lebon, *Het goederenrechtelijk statuut van schuldvorderingen*, KULeuven, Doctoraatsthesis 2006-2007, p. 112. [\[Link\]](#)

⁸⁴ J. Carbonnier, *Droit civil, III, Les biens (Monnaie, immeubles, meubles)*, Parijs, PUF, 1992, nr. 45, p. 91.

iii. Zaken

101. Zaken hebben binnen de Belgische wetgeving een erg verwarrend statuut.⁸⁵ Zeker in de wetsvertalingen valt dit op door de ene keer *chose* vertaald te zien als goed, de andere keer als zaak.⁸⁶ De wetgever had er goed aan gedaan een beschrijving neer te leggen, namelijk dat de goederen de bestanddelen van het vermogen uitmaken. De zaken worden meestal gekenmerkt door de belastbaarheid met zakelijke rechten. Binnen het kader van ons onderzoek heeft deze definitie een doorslaggevend karakter aangezien het eigendomsrecht uit art. 544 BW slechts van toepassing is op zaken.^{87, 88}
102. Er bestaat ook een zeer ruime opvatting van het zaaksbegrip in de Belgische rechtsleer, namelijk "Al wat bestaat, de menselijke persoon uitgezonderd".⁸⁹ De vraag naar wat *bestaat* is hiermee echter niet beantwoord. Deze vraag zal zeker van belang zijn in het licht van de lichamelijke vereiste. Gecombineerd met een lichamelijke vereiste levert deze definitie weinig problemen op, maar blijft ze nog steeds weinig nauwkeurig. Zoals we zullen zien is er geen lichamelijke vereiste voor het Belgische zaaksbegrip.
103. Het neo-personalisme ziet het eigendomsrecht als transcendent recht, toepasselijk op alle subjectieve vermogensrechten van de persoon. De enige mogelijke interpretatie hiervan lijkt de gelijkstelling tussen goederen en zaken. Een nauwkeurigere definitie en toetsing van zaakselementen zal besproken worden in het volgende hoofdstuk.

De praktijk is wellicht geneigd om de zaken inductief te definiëren als de objecten waarvan aanvaard wordt dat ze met zakelijke rechten belast kunnen worden. Zulke definitie is echter niet toekomstbestendig. Zo getuigt maar de opkomst van een nieuwe generatie onlichamelijke goederen, de fictieve of virtuele goederen. In recente internationale rechtsleer wordt de vraag opgeworpen of virtuele objecten ook een object kunnen zijn van een eigendomsrecht.^{90, 91, 92} Het is eenvoudig om te zien dat een virtueel breedzwaard onder de auteursrechten van zijn bedenker valt. Daarnaast heeft dit virtuele wapen een plaats in een bepaalde virtuele wereld zoals *World of Warcraft*. Binnen deze wereld is iemand de houder, een virtueel bezitter. Het wapen heeft specifieke afmetingen, eigenschappen en is boven alles ook zichtbaar en bruikbaar door degene

⁸⁵ R. Derine, F. Van Neste, H. Vandenberghe, *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht: Zakenrecht, Deel 1 A*, Antwerpen, Standaard, 1974, p. 4.

⁸⁶ F. Van Neste, *Zakenrecht. Boek 1: Goederen, bezit en eigendom*, in *Beginnelsen van Belgisch privaatrecht*, Brussel, Story, 1990, p. 9, voetnoot nr. 14.

⁸⁷ F. Laurent, *Principes de droit civil*, tome 5, Brussel, Bruylant, 1887, 594-595.

⁸⁸ A. De Vos, *Bezit, eigendom, erfdiensbaaheden*, Antwerpen, Uitgave der Vereeniging Hooger onderwijs voor 't volk Antwerpen, 1910. [[Limolink](#)]

⁸⁹ R. Derine, F. Van Neste, H. Vandenberghe, *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht: Zakenrecht, Deel 1 A*, Antwerpen, Standaard, 1974, p. 7.

⁹⁰ P. Chenevert, *Propriété dans les univers virtuels, un droit réel ou un droit personnel*, Bulletin de droit économique, Volume 2, Université Laval, Canada, Hiver 2011.

⁹¹ S. M. Grimes, *Online multiplayer games: a virtual space for intellectual property debates?*, Simon Fraser University Canada, Sage Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi, 2006.

⁹² W. Erlank, *Property in Virtual Worlds*, North-West University; University of Stellenbosch, 2012.

die het bezit.⁹³ Bij haast elke virtuele wereld dient de gebruiker ook een gebruiksovereenkomst te aanvaarden, meestal bij de installatie of het aanmaken van een gebruikersprofiel. Deze objecten hebben zeker een economische waarde. Zo zijn er fabrieken die virtueel *goud mijnen* om voor echt geld te verkopen. Andere platformen geven gebruikers de mogelijkheid om zelf objecten te ontwerpen en verkopen. Deze virtuele voorwerpen worden zelfs voor stevige bedragen verkocht op C2C verkoopplatformen zoals Ebay, die eigenlijk bestaan voor lichamelijke zaken. In de praktijk hebben deze objecten dus een reële economische waarde en tot nu heeft het recht zich niet ingelaten met de goederenrechtelijke status.

C. Tussenconclusie

104. De oude categorieën die het vermogen van een persoon opmaken dienen volgens moderne strekkingen hertekend te worden opdat rechten belastbaar zijn het meest absolute zakelijke recht: het eigendomsrecht. Enige indeling in categorieën biedt slechts vermoedens aan de jurist. In het belang van de overzichtelijkheid is het inderdaad waardevol om verzamelingen te herkennen binnen een systeem. In het belang van nauwkeurigheid behandelen we de rechtsfiguren echter best in hun eigenheid. Zo wordt ook stevast gedaan met het intellectueel recht, "rechten *sui generis*", zodat ze vaak geen duidelijke plaats krijgen in zulke vermogensrechtelijke indeling.
105. Eigendom *sensu lato* is een goed, eender welk deel van het vermogen van een persoon. Een meer correcte term is dan de toekenning, eigenheid of vermogensrecht. Dit is, mijns inziens, het transcendente recht waarover de neo-personalistische visie handelt.
106. Zowel de eigenschappen van de zakelijke rechten als de *numerus clausus* kunnen niet meer in strakke lijnen worden geschetst. Vele auteurs hanteren het eigendomsbegrip *sensu lato* door de internationale en mensenrechtelijke invloed. De wetgever is bovendien zelf verward over het zaaksbegrip en een sluitende definitie is ver te zoeken.
107. Objecten zijn aanduidbare of beschrijfbare dingen waar men een juridische bewering over kan maken. Rechtsobjecten zijn objecten die door een objectief recht het voorwerp kunnen worden van een subjectief recht. Of er een verschil is tussen goederen en zaken is onduidelijk. Het verdient de voorkeur om de wetgever zijn verwarring door de vingers te zien en een onderscheid te handhaven, toch op zijn minst op vlak van connotatie.

⁹³ R. Bartle, *Pitfalls of Virtual Property*, The Themis Group, NC, USA, April 2004.

Hoofdstuk IV: Toetsing van het zaaksbegrip

A. Algemeen

108. Omdat verwijzingen naar het zakenrecht in de doctrine grotendeels vervangen worden door verwijzingen naar het goederenrecht, moeten we ons afvragen in hoeverre we de zakenrechtelijke leer toepassen op alle goederen. We moeten dus heronderzoeken welke objecten we als zaken kunnen beschouwen en of deze definitie overeenkomst met de goederen. Dit is een theoretisch onderzoek, in volle besef dat de praktijk het auteursrechtelijk vermogensrecht als zaak behandelt in het kader van verschillende burgerrechtelijke figuren.⁹⁴ Indien we zaken herkennen binnen de figuren van het auteursrecht, dan kunnen we stellen dat het gemeenrecht in zekere mate als *lex generalis* fungeert voor de Auteurswet.

Rechtsleer en rechtspraak bieden hier geen complete oplossing, laat staan de wetgeving. Voor de definitie van de zaak wordt grotendeels gesteund op de bevindingen van Lebon.⁹⁵ Om iets als zaak te beschouwen zullen we toetsen of het geïndividualiseerd is, een pecuniaire waarde heeft en vatbaar is voor private toe-eigening.

Vóór de toetsing wil ik benadrukken dat in Lebons onderzoek naar het goederenrechtelijk statuut van een schuldvordering per analogiam wordt toegepast op een geheel ander object. Onze studie onderzoekt zowel het intellectueel object (het auteursrechtelijk beschermd werk) als het intellectueel vermogensrecht (het deelpakket van louter vermogensrechtelijke auteursrechten). We onderzoeken het geheel auteursrecht niet als zaak omdat dit het verlengde is van het intellectueel object waartegen grotendeels dezelfde bezwaren gemaakt worden.

B. Individualisering

109. De allereerste zaakskenmerk levert reeds problemen op. De afbakening van een intellectueel object is immers niet eenvoudig. Bij de aanvraag van een patent wordt de concretisering benaderd door de registratie, maar de auteursrechtelijke bescherming vereist zulke registratie niet. Men ontvangt auteursrechten onmiddellijk na het ontstaan van het werk zonder enige afbakening of controle. Dit in tegenstelling tot eerdere eeuwen waar we zagen dat de intellectuele rechten van de *stationners* voortvloeiden uit hun registratie.
110. We zijn ook geïnteresseerd in de intellectuele vermogensrechten, de onlichamelijke goederen die het object als voorwerp hebben. De redenering over de individualisering kan per analogiam voor het vermogensrecht worden gemaakt.

⁹⁴ Later besproken in het hoofdstuk betreffende *Overdracht en koop*.

⁹⁵ C. Lebon, *Het goederenrechtelijk statuut van schuldvorderingen*, KULeuven, Doctoraatsthesis 2006-2007, p. 83. [[Link](#)]

111. Echter niet enkel de natuurlijke of feitelijke afbakening van objecten wordt door de rechtsleer aanvaard, maar ook de juridische afbakening geldt als individualisering.⁹⁶ Deze individualisering gebeurt allereerst bij het ontstaan van het recht, dus volgens de vereisten van de auteurswet. Indien de wet niet van de individualisering van het object uitgaat dan zou bescherming tegen derden onrechtvaardig zijn.
112. De vaststelling van de rechten en de individualisering gebeurt echter *a posteriori* door de rechter en de auteurswet laat veel ruimte voor een subjectieve invulling van de vereisten. Hoewel ik mijn twijfels heb over de daadwerkelijke individualisering van het auteurswerk, moeten we besluiten dat de wetgever de individualisering van zowel het object als het vermogensrecht aanvaardt. De afbakening kan dan gezien worden als een bewijsprobleem.

C. Pecuniaire waarde

113. Een volgend zaaksriteria is de inherente economische waarde van een zaak. De objecten met een economische waarde kunnen mogelijkerwijze het voorwerp van vervulbare behoeften van rechtssubjecten zijn. Waarde komt voort uit schaarsheid, gezien vraag en aanbod het klimaat creëren voor de handel van goederen.
114. We hebben in het filosofisch aspect van eigendom besproken dat schaarsheid de hoofdreden voor de bescherming van eigendom is. Schaarsheid is wat de mensheid noopt tot toebedeling en het is tevens wat een economische waarde geeft aan een goed. De wettelijke toebedeling van schaarse goederen is een belangrijke bouwsteen van de maatschappij. Zonder enige schaarsheid kan een object dan ook niet als zaak beschouwd worden.
115. Over de schaarsheid van intellectuele objecten kan getwist worden. Ervan uitgaande dat de menselijke geest oneindig creatief is kan men argumenteren dat er geen schaarsheid aan intellectuele objecten bestaat. Bovendien verdwijnen intellectuele objecten niet, of worden ze niet aangetast door de consumptie ervan. Ook het digitaal kopiëren van een auteursrechtelijk werk zal de originele versie niet beschadigen. Deze stelling klopt althans *in de natuurstaat*, wanneer we geen rekening houden met de grenzen van de Auteurswet. De vermogensrechten zijn dan het verlengde van het intellectueel object en geven de auteur enige waarde. Het onrechtmatig gebruik van het vermogensrecht kan dan wel als rivaliserend gezien worden. Bij elke kopie verliest het vermogensrecht (maar niet het object) aan marktwaarde.
116. Het object op zich is niet louter vermogensrechtelijk beschermd. De laatste eeuw hebben wetgevers beslist om de auteurs te zegenen met morele rechten, gecategoriseerd als persoonlijkheidsrechten. De auteurswet erkent ook geen mogelijkheid om het rechtsobject af te staan, in tegenstelling tot de expliciete vermelding van de overdracht van de vermogensrechten of

⁹⁶ M.E. Storme, *Handboek Vermogensrecht*, 2004, I, p. 35.

de overgang bij overlijden van de morele rechten. Dit gebrek, gecombineerd met het verbod op het verhandelen van de morele rechten, belet de pecuniaire waarde van het intellectueel object in zijn geheel.

117. De vermogensrechten op het intellectueel object zijn echter wel verhandelbaar als geheel of per stuk. Meestal worden deze overgedragen binnen het kader van een arbeidsovereenkomst, maar ze worden ook vaak verhandeld door middel van een distributieovereenkomst. Hoewel de overdracht bij arbeidsovereenkomst in de regel het geheel van vermogensrechten betreft zal de distributieovereenkomst specifiek zijn.
118. Een vermogensrecht houdt ontegensprekelijk een pecuniaire waarde in. Het is allereerst verhandelbaar en men zal winst derven zodra een ander het recht uitoefent.
119. Naast deze handelswaarde maakt Lebon gewag van een *gebruikswaarde*. In het geval van de intellectuele objecten zijn deze waarden duidelijk te herkennen. Het privégebruik biedt echter niet per se een financieel voordeel. Voor deze vorm van gebruik geldt immers een veelvoud aan uitzonderingen, gevat in art. 22 Auteurswet en volgende. De wet ontnemt de auteur veeltijds het vermogensrecht op het auteurswerk.
120. We besluiten dat het auteurswerk geen pecuniaire waarde heeft, maar dat er vermogensrechten op rusten die wel een pecuniaire waarde hebben.

D. Private toe-eigening

121. Als derde zaaks criterium wordt gesteld dat het object vatbaar dient te zijn voor private toe-eigening. Deze toe-eigening mag niet kortweg verward worden met de vestiging van zakelijke rechten. Het object van zakelijke rechten is natuurlijk steeds een zaak en een zaak is steeds potentieel object aan bepaalde zakelijke rechten. Deze kringredenering moet uiteraard vermeden worden.
122. Het criterium van de private toe-eigening vereist de mogelijkheid tot een rechtstreekse, exclusieve en veruitwendigde band tussen het object en een subject. De rechtshistorie en vereisten van de private toe-eigening lopen gelijk aan de eigenschappen van het bezit, zo getuigt Lebon.⁹⁷
123. De *rechtstreekse band* tussen het auteursrechtelijk werk en de auteur is onmiskenbaar aanwezig. De auteur krijgt niet voor niets vaderschapsrechten over zijn geesteskind. Aan deze vereiste is onmiskenbaar voldaan. Ook het vermogensrecht komt volgens de Auteurswet *rechtstreeks* toe aan de auteur, een natuurlijk persoon.

⁹⁷ C. Lebon, *Het goederenrechtelijk statuut van schuldvorderingen*, KULeuven, Doctoraatsthesis 2006-2007, p. 89. [[Link](#)]

124. Een *exclusieve toe-eigening* van een object veronderstelt de exclusieve praktische controle zoals men deze over een tastbare zaak zou hebben. Omdat het een onlichamelijk object betreft is het echter niet vanzelfsprekend dat men de exclusiviteit kan waarborgen. De bescherming zal haast altijd juridisch moeten gebeuren via afdwinging.⁹⁸ We kunnen de kenmerken van de exclusiviteit gedeeltelijk gelijkstellen aan deze van het bezit, waardoor ons oog valt op de bezitsvereisten: *corpus* en *animus*.⁹⁹
125. Bepaalde zaken zijn echter onttrokken aan de mogelijkheid om toegeëigend te worden. Zo zijn de *res communes omnium* als gemene objecten bestempeld. Dit zijn bijvoorbeeld de lucht, de zee en het water van stromende rivieren. Er valt te argumenteren dat culturele werken ook een gemeenschappelijk karakter bezitten waardoor de vermogensrechten er op worden vrijgesteld voor bepaalde vormen van gebruik. De objecten komen in deze zin toe aan de gemeenschap, niet aan de auteur. Het zijn de auteurswetten die de auteur toch enkele rechten gunt over het object. Lockeaanse argumenten worden uitgesloten door gebrek aan schaarsheid, gezien de kopieerbaarheid van het object. Deze abolitionistische gedachtegang wordt bepleit door de voorstanders van de afschaffing van intellectuele rechten.
126. De vermogensrechten zijn louter economisch beschermd aangezien de uitzonderingen uit art. 22 enkel van niet-commerciële aard zijn. De exclusiviteit lijkt afgegrensd rond de commercialisering van de vermogensrechten. Er is per slot van rekening geen uitzondering waardoor een ander dan de rechthebbende munt mag slaan uit het werk. Commercieel gezien kunnen intellectuele vermogensrechten dan ook exclusief toegeëigend worden.
127. Art. 22 valt onder Afdeling 5 getiteld "Uitzonderingen op de vermogensrechten van de auteur" en handelt niet over het volledige rechtenpakket, maar slechts over de vermogensrechten. De exclusieve toe-eigening van het object wordt in de wet niet expliciet erkend. Het object is volgens het Verslag Declerck ook expliciet onoverdraagbaar.¹⁰⁰ De auteurswet gunt slechts welbepaalde rechten over het object en spreekt in geen enkele zin over een algemene (residuaire) heerschappij zoals beschreven in art. 544 BW. Ik besluit hieruit dat het object noch feitelijk, noch juridisch exclusief toegeëigend kan worden.
128. De **veruitwendiging** is ook een essentieel kenmerk van de toe-eigening. Het moet voor anderen mogelijk zijn om de toe-eigening op te merken, dieneinde deze te respecteren. Hieromtrent schiet het hedendaags auteursrechtelijk systeem weer te kort. In de *common law copyright* systemen

⁹⁸ Uitgezonderd bijvoorbeeld *digital rights management* technieken die de origine van de data pogen te garanderen.

⁹⁹ T. Lemieux, *Bespreking van C. Caron, Du droit des biens en tant que droit commun de la propriété intellectuelle*, 2011. [[Link](#)]

¹⁰⁰ "het geestelijk produkt van de arbeid van een auteur in feite niet vatbaar is voor overdracht." Verslag Declerck, namens de Commissie voor de Justitie, Wetsvoorstel 473/33 - 91/92 (B.Z.) p. 29.

komt men hieraan tegemoet door de toevoeging van ©, hetgeen in ons rechtstelsel geen enkel juridisch gevolg heeft.

E. Lichamelijkheid

129. De lichamelijkheid is volgens Lebon geen zaakscriteria aangezien de Belgische wetgeving deze vereiste niet stelt. Er is vanuit de klassieke hoek wel een doctrinale drang om deze vereiste te stellen. Binnen de klassieke strekking was het immers de gewoonte dat het zakenrecht zich enkel inliet met lichamelijke goederen. Zelfs als men onlichamelijke zaken aanvaardt, krijgen ze een aparte behandeling of worden ze uitgesloten.¹⁰¹
130. In de hedendaagse praktijk zien we echter de vestiging van zakelijke rechten op onlichamelijke goederen, zoals schuldvorderingen, dat dit criterium ontkent. Het valt binnen het Belgische (en Franse) goederenrecht niet meer te verdedigen dat zaken lichamen moeten zijn.¹⁰² Men spreekt ook van de dematerialisering van het zakenrecht.
131. Het maakt ook geen sluitend bewijs uit, maar ook de burgerrechtelijke artikelen van vruchtgebruik laten ruimte voor de toepassing op onlichamelijke goederen. Artikel 581 BW stelt helder dat vruchtgebruik kan gevestigd worden op "alle soorten van roerende of onroerende goederen". Hieruit kan op zijn minst een vermoeden afgeleid worden voor de ontkenning van de lichamelijkheidsvereiste voor dit zakelijke recht.
132. De economische waarde van de toepassing van zakelijke rechten op onlichamelijke goederen kan niet ontkend worden. Indien aan de overige zaakseisen voldaan zijn dan vind ik tegen de onlichamelijkheid geen fundamenteel bezwaar. Het blijft echter een niet-constituerend element van een zaak, een goede indicatie dat aan de andere voorwaarden voldaan kan zijn.
133. Nog niet zo lang geleden, in 1990, werd voorgesteld om het Burgerlijk Wetboek te wijzigen en zo doende het landschap van de zaken, goederen en het eigendomsrecht te hertekenen.¹⁰³ Hierbij koos Van Neste enerzijds voor de lichamelijkheid van zaken en anderzijds voor de toepassing van eigendomsrechten en beperkt zakelijke rechten op zowel goederen als zaken. Er wordt ook aangegeven dat de intellectuele objecten zelf immateriële goederen zouden kunnen zijn. Dit gaat tegen mijn zienswijze in, gezien de grote verschillen op het auteursrecht i.v.m. het eigendomsrecht. In deze voorstelling hebben intellectuele rechten alvast een duidelijkere plaats toebedeeld dan heden ten dage.

¹⁰¹ R. Derine, F. Van Neste, H. Vandenberghe, *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht: Zakenrecht, Deel 1 B*, Antwerpen, Standaard, 1974, p. 898.

¹⁰² F. Zénati, T. Revet, *Les biens*, Parijs, Presses universitaires de France, 2008.

¹⁰³ F. Van Neste, *Zakenrecht. Boek 1: Goederen, bezit en eigendom*, in *Beginnelsen van Belgisch privaatrecht*, Brussel, Story, 1990, p. 288-299. [[Limolink](#)]

134. In Nederland hadden bovenstaande gedachten meer succes en is de lichamelijkheidsvereiste voor zaken neergelegd in het nieuw Burgerlijk Wetboek van 1992. Een en ander wordt gecompenseerd door het gebruik van *goederen* als overkoepelende term en de vervorming van *zakelijke rechten* naar een soort van *goederenrechten*.

F. Tussenconclusie

135. De individualisering van zowel het object als het vermogensrecht zijn door de wetgever erkend. Er wordt wel opgemerkt dat een intellectueel object een momentopname is van een werk. Omdat door elke wijziging een nieuw werk wordt voortgebracht is de individualisering toch niet zonder twijfel.
136. Een beschermd werk heeft geen pecuniaire waarde omdat het niet als geheel verhandelbaar is. De niet-verhandelbare morele rechten zijn onlosmakelijk verbonden aan het object. Wanneer we deze morele rechten afsplitsen van het object rest ons nog het vermogensrecht op het beschermd werk. Dit heeft vanzelfsprekend wel een pecuniaire waarde, het is immers een vermogensrecht. Het gebrek aan inherente waarde staat in contrast met dit van *echte zaken*, bv. schuldvorderingen of lichamelijke objecten met een economische waarde.
137. De private toe-eigening van een object wordt gezien als de feitelijke mogelijkheid om het te beschermen. Het intellectueel object kan slechts *a posteriori* beschermd worden door afdwinging van de door de wet welbepaalde rechten. Daarnaast valt ook een punt te maken voor het gemeenschappelijk karakter van kunst, literatuur en media en dit reflecteert de Auteurswet in de uitzonderingen op de vermogensrechten.

Het auteursrechtelijk object is dan wel verbonden aan de auteur, maar hij heeft er niet de meest absolute rechten over. Slechts de door de wet gedefinieerde rechten worden toegekend. Dat is een zeer beperkte private toe-eigening vergeleken met de alomvattende definitie van het eigendomsbegrip. Het is dan ook niet het object, maar het vermogensrecht dat voor private toe-eigening vatbaar is.

138. De lichamelijkheid is geen absolute vereiste voor de burgerrechtelijke definiëring als een zaak. Het is echter wel een sterke indicatie van de individualisering en de mogelijkheid tot private toe-eigening.
139. Uit de vijf voorgaande stukken blijkt dat het auteursrechtelijk beschermd werk niet als zaak kan worden beschouwd. Het intellectueel vermogensrecht rustend op dat object kunnen we wel zaak noemen, mits enige flexibiliteit.

140. Het vermogensrecht is dus een subjectief rechtenpakket dat burgerrechtelijk als zaak kan beschouwd worden. Auteurs die erkennen dat *het auteursrecht* een zaak is, hebben het steevast over het louter vermogensrechtelijk aspect van het auteursrecht op een object.¹⁰⁴

¹⁰⁴ R. Derine, F. Van Neste, H. Vandenberghe, *Beginselen van Belgisch Privaatrecht: Zakenrecht, Deel 1 B*, Antwerpen, Standaard, 1974, p. 897.

Hoofdstuk V: Het eigendomsrecht en auteursrecht vergeleken

A. Algemeen

141. Dit hoofdstuk strekt ertoe een vergelijking op te maken tussen het eigendomsrecht en het auteursrecht. In de spreektaal gebruikt men immers veelvuldig het begrip *intellectuele eigendom*. Dit doet uitschijnen dat het auteursrecht eenzelfde bescherming of omvang geniet als het werkelijk eigendomsrecht uit art. 544 BW.

B. Taalverwarring omtrent eigendom

142. In de eerdere hoofdstukken werd reeds aangetoond dat het eigendomsrecht een oeroud recht is ter verdeling van schaarse goederen. De verdediging van eigendomsrechten *sensu stricto* loopt lang voor op de bescherming van auteursrechten of andere onlichamelijke goederen. Een eenvoudige gelijkstelling tussen lichamelijke goederen en intellectuele goederen gaat niet op omwille van het doel en de geschiedenis.
143. Het idee van een auteursrecht als eigendomsrecht is niet nieuw, maar is gedurende zijn bestaan steeds betwist geweest. Zo werden de erfgenamen van een auteur "eigenaars" genoemd in de Franse Revolutionaire Decreten van 1791 en 1793. Ook de Belgische wetgever sprak in de oude auteurswet van 1886 over *eigenaars* en *mede-eigenaars*.¹⁰⁵ Deze bronnen weiden echter niet uit over het zakenrechtelijk eigendomsbegrip. Zowel de Frans-revolutionaire wetgever als de Belgische Auteurswetgever lijken weinig rekening te houden met de goederenrechtelijk indeling en diens taalgebruik. In de oude Belgische Auteurswet valt het ook op dat wanneer er toch naar eigenaars wordt verwezen, dat het gaat in de zin van de specifieke vermogensrechten die de wet aan de auteur gunde.
144. De introductie van de morele rechten maakte het auteursrecht immers pas heterogeen. We zien ook een verbetering in de nieuwe auteurswet, daar men haast niet meer verwijst naar *eigenaars*. Waar dit wel gebeurt gaat het duidelijk over een eigendomsrecht op de materiële drager. Zie bijvoorbeeld artikel 10, verwijzende naar *de auteur of de eigenaar van een portret*.
145. Onze Belgische auteurswet distantieert zich hiermee van de Franse wetgever, die het eigendomsrecht erg prominent vermeldt in art. L. 111-1 eerste lid CPI. Men stelt zonder blozen dat de auteur op zijn werk een onlichamelijk eigendomsrecht heeft, exclusief en tegenstelbaar aan allen. Men stelt verder zelfs dat *dit recht* zowel de morele rechten als vermogensrechten omvat.

¹⁰⁵ Auteurswet van 22 maart 1886, Dossiernummer 1886-03-22/30.

146. De classificatie van het auteursrecht als een eigendomsrecht kan gestaafd worden met het Masson arrest van het Franse Hof van Cassatie uit 1880.¹⁰⁶ Het Hof stelde hier inderdaad dat de *intellectuele eigendom* dezelfde karakteristieken moet worden toegekend als eender elk ander soort roerende goederen. Later hebben hogere Franse rechtscolleges de eigendomsrechtelijke stempel vermeden omwille van de invoering van de persoonlijkheidsrechtelijke theorieën. Dit duidt op de morele rechten en het verbod op beschikking dat in de nieuwe auteurswetten sterker werd gevat.^{107,108} Toch vinden we tegenwoordig, zoals hoger vermeld, een duidelijke eigendomsrechtelijke stempel op het auteursrecht in de Franse *Code de la propriété intellectuelle*.
147. De opkomst van internationale (zelf-)regulering heeft niet bijgedragen aan de duidelijkheid omtrent het eigendomsrechtelijk karakter van het auteursrecht. Vele auteurs erkennen de taalverwarring en verschillen tussen het *civil law* en *common law* systeem. Politieke verzoeningen en onderhandelingen hebben ertoe geleid dat water bij de wijn werd gedaan. Internationale organisaties zoals het *World Intellectual Property Organization*¹⁰⁹ kregen op deze wijze een toch wel controversiële benaming.
148. Internationale taalverwarring van eigendom met vermogen komt wel vaker voor aangezien vermogen en eigendom vertaald worden naar het Engelse *property* en het Franse *propriété*. Hoewel er in de taal van Molière wel gelijkwaardige alternatieven zijn, *propreté* of *patrimoine*, genieten deze niet vaak de voorkeur. De juridische lading van het Angelsaksische *property* verschilt ook grondig met deze van de civielrechtelijke *eigendom*, maar leunt dichter aan bij ons *vermogen*.¹¹⁰ Daarnaast worden zowel zaken als goederen in het Engels vertaald door *goods*.
149. Internationale bronnen zenden ook verwarrende signalen. Intellectuele eigendom werd in het Handvest Van De Grondrechten Van De Europese Unie naast de bescherming van het eigendomsrecht geplaatst. Het ludiek korte tweede lid van het artikel 17 uit het Handvest luidt "Intellectuele eigendom is beschermd". Belangrijk om te noteren is dat deze tekst de bescherming dus expliciet niet in het eigendomsbegrip laat vallen. Een lezing als verduidelijking van de bescherming van het eigendomsrecht lijkt eenvoudig tautologisch.

¹⁰⁶ In het verdere onderzoek van Declerck worden de morele rechten en de vermogensrechten apart behandeld, gezien er voor de erfrechtelijke overdracht andere regels gelden.

C. Declerck, *Littéraire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, doctoraatsthesis rechten K.U. Leuven, 2008-09.

¹⁰⁷ J. Raynard, *Droit d'auteur et conflits de lois. Un essai sur la nature juridique du droit d'auteur*, Paris, Litec, 1990, p. 229, nr. 257.

¹⁰⁸ P. Recht, *Le droit d'auteur, une nouvelle forme de propriété : histoire et théorie*, Paris, 1969, p. 57.

¹⁰⁹ <http://www.wipo.int/>

¹¹⁰ E. Bouchet, *Propriété intellectuelle et droit de propriété en droits anglais, allemand et français*, doctoraatsthesis aan de Univesiteit van Nantes, academiejaar 2009-2010, p. 12 e.v. [[Link](#)]

C. Teleologische verschillen

150. Ook Van Neste stelt dat het eerste artikel van het Eerste Protocol van het EVRM een erg ruim toepassingsgebied heeft. Zo omvat het niet alleen lichamelijke zaken, maar ook zekere en opeisbare schuldvorderingen, aandelen in een vennootschap, een handelsfonds en intellectuele rechten.¹¹¹
151. Deze ruime zienswijze komt vanuit neo-personalistisch perspectief, maar dient ook een mensenrechtelijk doel. Van Neste behandelt het eigendomsrecht als "grondrecht en fundamentele vrijheid", verder strekkend dan slechts een zakelijk recht.¹¹² Het is de toe-eigening van een zaak met absolute werking. Bij het vechten voor de bescherming van wat de mens zich toe-eigent worden zoveel mogelijk goederen hieronder gebracht. Ook vele andere auteurs verheugen zich met het opnemen van onlichamelijke goederen, ook intellectuele vermogensrechten, onder de eigendomsrechtelijke bescherming.¹¹³ Ook zakenrechtelijke auteurs breiden eigendomsrecht uit naar het gehele recht op toe-eigening, wat ik liever zie als het recht op een vermogen.¹¹⁴
152. De bewieroking van het eigendomsrecht komt enerzijds voort uit het klassiek zakenrecht, anderzijds uit het mensenrecht. Het doel van het eigendomsrecht ligt inderdaad initieel bij de bescherming van de door de mens toegeëigende zaken. Het is echter onjuist om het eigendomsrecht boven de beperkt zakelijke rechten te verheffen en daaropvolgend de toepasselijkheid op onlichamelijke goederen af te leiden. Een eigendomsrecht kon zonder deze afscheiding van de andere zakelijke rechten immers ook de onlichamelijke zaken betreffen.
153. Het eigendomsrecht is een objectief recht vastgelegd in art. 544 BW, maar ook een internationale term voor toe-eigening, patrimonium of vermogen. De toepasselijkheid van art. 544 BW op onlichamelijke objecten dient binnen ons stelsel voort te vloeien uit de interpretatie van de wet betreffende het zaaksbegrip en de indelingen zoals de neo-personalistische theorie. De draagwijdte van het eigendomsrecht binnen de rechtstak van de mensenrechten mag de zakenrechtelijke definitie niet besmetten.
154. In tegenstelling tot het eigendomsrecht legt het auteursrecht niet de nadruk bij de goederenrechtelijke afbakening. De auteurswet is doordrenkt van humanistische invloed en centraliseert rond het persoon van de auteur. In plaats van eenvoudigweg een object aan een persoon te verbinden geeft de auteurswet slechts welbepaalde rechten aan de auteur. Er is inderdaad wel een vorm van toe-eigening, gelijkaardig aan die van een eigendomsrecht, maar

¹¹¹ F. Van Neste, *Eigendom, toch meer dan een zakelijk recht*, in *Zakenrecht ; Absoluut niet een rustig bezit*, XVIII° Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1991-1992, p. 517. [[Limolink](#)]

¹¹² F. Van Neste, *Zakenrecht ; Absoluut niet een rustig bezit*, XVIII° Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1991-1992, p. 514.

¹¹³ J. Fierens, *Propriété et droits fondamentaux*, in *Eigendom/Propriété*, Die Keure, 1996, p. 289 e.v.

¹¹⁴ J. Hansenne, *Les Biens Précis I*, Université de Liège, Faculté de droit, 1996.

deze is zeker niet exclusief of totaal geformuleerd zoals we zullen onderzoeken bij het volgende deel "Wezenskenmerken en attributen".

155. Hugenholtz onderscheidt vier argumenten voor het gunnen van auteursrechten.¹¹⁵ Als allereerste kan een auteur zich beroepen op zijn, verondersteld, natuurlijk recht op de vruchten van zijn intellectuele arbeid. Het betreft dus de gelijkstelling van de *ratio legis* van het gunnen van een eigendomsrecht. De beperkingen uit de auteurswet worden verklaard door de mogelijkheid om ook het eigendomsrecht te beperken indien zulks noodzakelijk is in een democratische maatschappij, bij wet voorzien is en zover de proportionaliteit wordt geëerbiedigd. Gezien de verregaande wettelijke beperkingen op het auteursrecht gaat deze vergelijking, mijns inziens, niet op. Indien men het auteursrecht wel wenst gelijk te stellen met een eigendomsrecht dan is het vermogensrecht ten zeerste uitgehold.

Een tweede punt betreft het economisch aspect dat er een investering is geschiedt waarvoor een gelijkwaardige compensatie verplicht is door de gebruiker. Ook dit argument lijkt kaduuk omdat de waarde van een werk niet altijd correspondeert met de kwaliteit of de gemaakte inspanningen van de auteur. Een artiest kan met een enkele blauwe lijn op een canvas een miljoenenwerk maken. Een ander artiest schildert een werk scherper dan een foto, en wordt slechts in gelijke mate beloond.

Ten derde zal de auteur een grotere sociale vrijheid genieten aangezien hij geen werken *op bestelling* moet maken, die zijn pen zouden binden.

Het finaal argument, vaak wordt aangehaald door auteurswetten, betreft het stimuleren van de intellectuele economie. Zonder deze stimulans zouden er minder auteurs zich geroepen voelen om bij te dragen aan de maatschappij. Dit is met uitstek de hoofdreden om auteursrechten te gunnen en hiertegen kan geen enkel eigendomsrechtelijk bezwaar gemaakt worden. Het betreft immers een economisch-politieke beslissing.

156. Ook uit het Verslag Declerck blijkt dat het doel van de wet is om auteurs te stimuleren intellectuele werken te creëren.¹¹⁶ Op geen enkele wijze gaat het om een verdeling van schaarse goederen of om een onttrekking van het intellectueel object uit de collectiviteit. Zeer recent werd de codificatie van intellectuele rechten aanvaard in Titel XI van het nieuwe Wetboek Economisch Recht.¹¹⁷ De titel "Intellectuele eigendom" draagt weer bij tot de taalverwarring omtrent het onderscheid tussen intellectuele rechten en eigendom. De wijzigingen laten de huidige goederenrechtelijke positie van auteurswetten onverlet. In de toelichting van het aanvaardde wetsvoorstel worden argumenten aangehaald voor het gunnen van de auteursrechten.¹¹⁸ Omdat het nieuwe voorstel grotendeels voortbouwt op de huidige Auteurswet kunnen we vermoeden dat

¹¹⁵ P. Hugenholtz, *The recasting of Copyright & related rights for the knowledge economy*, IViR, University of Amsterdam, 2006, p. 95. [[Link](#)]

¹¹⁶ Verslag Declerck, namens de Commissie voor de Justitie, Wetsvoorstel 473/33 - 91/92 (B.Z.)

¹¹⁷ [Parlementair document 53K3391](#) op [dekamer.be](#), geraadpleegd op 29 april 2014.

¹¹⁸ Wetsvoorstel 3391/001 ingediend op 21 februari 2014 [[Link](#)]

hetzelfde doel voor ogen wordt gehouden. Men zou er beter aan hebben gedaan om het doel van de auteursrechten in de toelichting vast te leggen.

D. Het gemeenschappelijke karakter van kunst en informatie

157. Men kan niet langs het culturele en sociale karakter van intellectuele eigendom kijken.¹¹⁹ Sommige liederen overstijgen de leeftijd en faam van hun auteur en bestaan voort als volksliederen, duidelijk objecten van de gemeenschap. Daarnaast zijn er tal van uitzonderingen voor het gebruik van intellectuele werken in de naam van het onderwijs of de wetenschap. De goederen hebben een waarde voor de gemeenschap en wij, als geheel, hebben daar recht op. De ingrediënten van een intellectueel werk bestaan ook reeds voordat iemand hen *ontdekt*, hen omvormt en aan de voorwaarden voor bescherming voldoet. Haast geen enkel intellectueel object zal immers zonder een invloed ontstaan. De menselijke creativiteit wordt in de realiteit ook beknot door intellectuele eigendom.¹²⁰ Men kan bepaalde muziek creëren, maar indien enkele noten te sterk gelijken op een eerder werk dan kan men de vermogensrechten ontkend zien worden.
158. Een artiest draagt bij aan de cultuur van een gemeenschap en zendt zijn muziek uit op de publieke radio, verspreidt het via Youtube of geeft voorstellingen op een straathoek. Bij de veruitwendiging wordt het intellectuele object toegeëigend, maar op hetzelfde moment publiek verspreid. Luisteraars kunnen het in gedachten opslaan en reproduceren door te zingen of neuriën. De praktische grens lijkt hier de economische tegeldemaking van het werk. Het is immers de auteur die over de economische rechten beschikt.
159. Intellectuele eigendomsrechten conflicteren ook met verschillende grondrechten.¹²¹ Zo kunnen cd's in beslag worden genomen indien ze een ongeoorloofde reproductie bevatten van een auteurswerk. Een ander voorbeeld is het mensenrecht op participatie aan cultuur. Artikel 27 van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens weerspiegelt de tweestrijd tussen het recht op participatie aan cultuur en het recht om je geesteskinderen te beschermen.¹²² Ook de vrijheid van meningsuiting en de handelsvrijheid kunnen worden beperkt door de auteursrechten.
160. Recent is het auteursrecht ook in opspraak gekomen wegens de middelen die worden ingezet om de naleving af te dwingen. De courante Engelstalige term hiervoor is *Digital Rights Management*.¹²³ Deze DRM strategie stelt het recht op privéleven van internetgebruikers aan de kaak.¹²⁴ Het opsporen van de schendingen van het auteursrecht gaat immers vaak gepaard met de

¹¹⁹ J. Ginsburg, *Une Chose Publique? The Author's Domain and the Public Domain in Early British, French and US Copyright Law*, Cambridge Law Journal, 2006, Columbia Public Law Research Paper No. 06-120.

¹²⁰ L. Lessig, *The future of ideas: The fate of the commons in a connected world*, New York US, Random House, 2001, p.3 e.v., maar ook het hoofdstuk *Creativity In The Dark Ages*. [[Link](#)]

¹²¹ B. Van brabant, *Corpus mechanicum versus Corpus mysticum : des conflits entre l'auteur d'une œuvre et le propriétaire du support*, Revue trimestrielle, Universiteit van Luik, 2005, p. 491-562. [[Link](#)]

¹²² Alsook in art. 15 van het ECOSOC-verdrag.

¹²³ Afgekort DRM.

¹²⁴ J. Cohen, *Digital Rights Management and Privacy*, Berkeley Technology Law Journal, 2003.

analyse van de persoonlijke gegevens van alle burgers.¹²⁵ Indien een rechter een afweging moet maken dient men in het achterhoofd te houden dat men niet licht mag gaan over de diepe wortels van andere mensenrechten.

161. Er is echter nog een bijzonder element uit de Auteurswet dat het auteursrecht onderscheidt van het eigendomsrecht. Zo legt de wetgever onmiddellijk ruime beperkingen op het vermogensrechtelijk aspect neer in artikels 21-23 bis AW. Hiervoor worden echter compensatiesystemen opgezet onder het mom van een *vergoedingsrecht*. De meeste gekende compensatiesystemen zijn SABAM, de reprografievergoeding (Reprobel) op gekopieerde bladzijdes en de Auvibel-heffing op elke lege dragers (mp3-spelers, CD's, DVD's, harde schijven, e.a.).
162. De wetgever gaat er van uit dat de kopers deze dragers *wellicht* zullen gebruiken voor auteursrechtelijk beschermde werken te reproduceren en dat zij op deze manier hiervoor een verschuldigde vergoeding betalen.¹²⁶ Zulke heffing werd in de Senaat verdedigd op grond van de technische en administratieve onhaalbaarheid om de uitzonderingen op de intellectuele vermogensrechten op een andere manier uit te balanceren.^{127, 128} Het blijft echter een economisch vraagstuk of dit werkelijk een correcte wijze van heffing is die 20 jaar geleden werd ontworpen.¹²⁹ Privé-gebruik van media kan immers tegenwoordig door middel van *streaming* met een zeer beperkte hoeveelheid opslagcapaciteit, waardoor de Auvibel-heffing hierop onevenredig laag ligt. Aan de andere kant zullen beginnende muzikanten zelf veel aan deze heffing moeten bijdragen gedurende het vormen van hun talent en het opnemen van eigen creaties. Een beginnend artiest draagt op deze manier een onverschuldigde last van de reeds succesvolle kunstenaars. Daarnaast werd in een recent wetsontwerp aangehaald dat professionelen de Auvibel belasting niet dienden te dragen, aangezien deze vergoeding gegrond is op basis van het *privé-gebruik*.¹³⁰
163. Een minderheidsstrekking van Amerikaanse oorsprong is van mening dat *copyrights* voorbijgestreefd zijn voor onze gedigitaliseerde kennismaatschappij. Volgens deze stroming zijn er voldoende alternatieven voorhanden waarmee een auteur voldoende inkomsten kan vergaren voor zijn gepresteerde arbeid.¹³¹ Er is ook onderzoek gedaan naar alternatieve modellen voor de instandhouding van de intellectuele economie.^{132, 133, 134}

¹²⁵ J. Deene, *Trojaans paard slaat op hol; Hoe ver kan een platenmaatschappij gaan in de strijd om het kopiëren van CD's onmogelijk te maken?*, Juristenkrant 2006, afl. 122, 5.

¹²⁶ Dit is aangevochten geweest, doch grondwettelijk bevonden bij arrest van 6 november 2008, Grondwettelijk Hof nr. 152/2008.

¹²⁷ Verslag Declerck, namens de Commissie voor de Justitie, Wetsvoorstel 473/33 - 91/92 (B.Z.) p. 27.

¹²⁸ Parl. St., Senaat, 1991-1992, nr. 145/1, p. 11-12.

¹²⁹ P. Hugenholtz, *The Future of Levies in a Digital Environment*, Institute for Information Law, Amsterdam, 2003. [\[Link\]](#)

¹³⁰ Wetsvoorstel van 13 maart 2013 (P. Dedecker), DOC 53 2694/001.

¹³¹ B. Depoorter, *Of pirates and communists: Behind the anti-property movement in intellectual property*, in Liber amicorum Boudewijn Bouckaert : vranc en vrij, 2012.

¹³² J. De Geest, *Technologie en de afdwinging van het auteursrecht in de muziekindustrie*, Masterthesis UGent, 2011-2012. [\[Link\]](#)

E. Wezenskenmerken en attributen

164. De rechtsleer kent verschillende elementen toe aan het begrip van het eigendomsrecht. Hieronder maken we een onderscheid tussen de constituerende elementen (wezenskenmerken) en niet-constituerende elementen. Deze niet-constituerende elementen kunnen echter bijdragen aan de beoordeling of we een werkelijk eigendomsrecht zijn aan het beoordelen.
165. Aan de constituerende kenmerken wens ik minstens de zaakscriteria als vereisten toe te voegen. Artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek stelt immers duidelijk dat het eigendomsrecht het meest volstreckte recht is op een zaak. Ook dit eigendomsbegrip is niet onbetwist gebleven in de rechtsleer.

i. Wezenskenmerken

166. Twee karakteristieken worden door de grote meerderheid echter als wezenskenmerken bestempeld.^{135, 136} Het eigendomsrecht heeft met name een absolute (omvattende) en exclusieve werking. Het louter voldoen aan deze twee wezenskenmerken constitueert in mijn ogen echter geen eigendomsrecht.
167. De exclusiviteit van het eigendomsrecht kan ook gezien worden in het auteursrecht.¹³⁷ Zo stelt art. 1 paragraaf 1 van de Auteurswet dat enkel de auteur vermogensrechten op het object gegund worden. Deze zijn echter ruim beperkt door artikels 22 en volgenden, zoals reeds besproken.
168. Bij de bespreking van het gemeenschappelijk karakter van kunst vonden we talrijke, doch limitatieve, uitzonderingen op de exclusieve werking van het auteursrecht.¹³⁸ Voor een klassiek eigendomsrecht zijn zulke ruime beperkingen op de exclusiviteit ondenkbaar. De toe-eigening van het auteursrechtelijk beschermd object valt dus hooguit te bestempelen als beperkt-exclusief. De exclusieve toe-eigening van het auteursrecht kan m.a.w. aan alle derden worden tegengeworpen, behoudens de ruime uitzonderingen.

De absolute werking van een eigendomsrecht staat buiten kijf, doch niet tot in het extreme. Zo stelt Derine in zijn doctoraal proefschrift dat er reeds bij de invoering van de Code Napoléon

¹³³ L. Bossuyt, *Een kritische analyse over de noodzakelijkheid van intellectuele eigendomsrechten in de 21ste eeuw. Een onderzoek naar alternatieve beschermingsmechanismen en naar de oorzaak van de faling van het huidige systeem*, Masterproef UGent, 2012-2013. [[Link](#)]

¹³⁴ K. Borghys, *Technologie en de afdwinging van het auteursrecht: "De thuiskopie in de digitale samenleving: Op weg naar een heffing op P2P?"*, Masterthesis UGent, 2011-2012. [[Link](#)]

¹³⁵ C. Declerck, *Literaire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, doctoraatsthesis rechten K.U. Leuven, 2008-09, p. 40. [[Limolink](#)]

¹³⁶ F. Gotzen, *Juridische Systematiek en Functie van de Intellectuele Rechten* in: M. Van Hoecke (ed.), *De sociaal-economische rol van intellectuele rechten*, Brussel, 1991, p. 50-62. [[Limolink](#)]

¹³⁷ F. Gotzen, *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996, p. 67-98. [[Limolink](#)]

¹³⁸ Zo kunnen we verwijzen naar art. 21§2 in fine en art. 55-64 van de Auteurswet.

redelijke beperkingen rustten op het eigendomsrecht.¹³⁹ Zo diende men de publiekrechtelijke erfdienstbaarheden te respecteren en mocht men uiteraard geen rechtsmisbruik plegen.¹⁴⁰ Ook Stijns en Vuye treden bij in deze beperking van het eigendomsrecht, in relatie tot de burenhinderleer.¹⁴¹ Essentieel voor de absolute van een eigendomsrecht is ook het recht om erover te beschikken of het met beperkt zakelijke rechten te bezwaren. Dit valt onder het *abusus*-attribuut, doch is het in principe onontbeerlijk voor het eigendomsrecht.¹⁴² Ook op het beschikkingsrecht worden echter uitzonderingen erkend.¹⁴³

ii. Attributen

169. *Usus, fructus* en *abusus* zijn louter karakteristieken van een eigendomsrecht. Ze vloeien voort uit het gebruiks- en beschikkingsrecht vervat in art. 544 BW. Deze drie elementen worden door de rechtsleer bestempeld als de attributen van het eigendomsrecht. Met andere woorden, ze beschrijven de rechten die de eigenaar krijgt uit het eigendomsrecht en op het rechtsobject.
170. Het gebruik, **usus**, van het intellectueel object mag niet verward worden met het gebruik van de vermogensrechten of met het gebruik van het auteursrecht *in globo*. Wanneer we het auteursrecht immers aan een eigendomsrecht willen gelijkstellen zullen we het gebruik van de primaire objecten en niet het gebruik van de primaire rechten moeten beoordelen.
171. Het object kan inderdaad ook gebruikt worden, net zoals een lichamenlijk goed. Men kan beslissen het openbaar te maken of het geheim te houden (moreel recht: divulgatierecht). Men kan beslissen het te laten drukken en verspreiden (vermogensrecht: reproductierecht). Uiteindelijk kan men ongetwijfeld ook een zeker innerlijk genot halen uit het lezen van bepaalde intellectuele werken. Dit *recht/gebruik* is gek genoeg niet direct exclusief beschermd door de Auteurswet. Het is slechts de onrechtmatige commerciële reproductie die de rechten van de auteur miskent.
172. Er is echter een groot verschil tussen het eigendomsrechtelijk gebruiksrecht van een lichamenlijk goed en het gebruiksrecht van een intellectueel object. Het eigendomsrechtelijk gebruiksrecht is immers totaal en louter begrensd door bepaalde wettelijke regels. Het gebruiksrecht van het intellectueel object is daarentegen beperkt gebleven tot de limitatieve rechten die verleend worden in de Auteurswet. De mogelijkheden tot het gebruik van een eigendomsrechtelijk object zijn eindeloos, behoudens beperking door de wet, terwijl de mogelijkheden tot gebruik van een auteursrechtelijk object eindig zijn omschreven in de Auteurswet. De absolute van het eigendomsrecht is met andere woorden niet principieel.

¹³⁹ R. Derine, *Grenzen van het eigendomsrecht in de XIXde eeuw*, Doctoraatsproef Antwerpen, 1955, p. 255 e.v.

¹⁴⁰ Colmar arrest, 2 mei 1855, D., 1856, 9.

¹⁴¹ S. Stijns en H. Vuye, *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, V, Zakenrecht, Boek IV, Burenhinder, 2000, p. 86 e.v.

¹⁴² H. De Page, *Traité*, V, Bruylant, Brussel, 1975, nr. 897. [[Limolink](#)]

¹⁴³ V. Sagaert, *Nieuwe perspectieven op het eigendomsrecht*, in P. Lecocq, *Zakenrecht. / Droit des biens*, 2005, p. 45-85. [[Limolink](#)]

173. De macht die de houder van een eigendomsrecht of de houder van een auteursrecht in handen heeft verschilt dus aanzienlijk. Het auteursrecht geeft immers geen totale toe-eigening van het object, maar slechts een limitatieve toe-eigening. Het verschil in het *usus* van het object is naar mijn mening een van de doorslaggevende argumenten om een auteursrecht niet als een eigendomsrecht te omschrijven.
174. Het **fructus** van het object betreft de vruchten die uit het object voortvloeien, o.a. door de exploitatie ervan. Hiermee kunnen we denken aan licenties op het intellectueel object of het recht op betaling door de alternatieve vergoedingssystemen. Deze doen het object zelf ook niet in waarde afnemen. Het genot van de vruchten lijkt bij het auteursrecht en het eigendomsrecht in grote mate overeen te stemmen.
175. De **abusus**, het beschikkingsrecht, over het auteursrecht levert enkele problemen op. Zo kan men zijn auteursrecht op het object niet in zijn geheel overdragen of afstaan. Men kan slechts de vermogensrechtelijke rechten afstoten of verhandelen. De morele rechten zijn volgens de tweede paragraaf van artikel 1 Auteurswet onvervreemdbaar. Een verkoop, beschikking, van het auteurswerk is met andere woorden niet mogelijk omdat de morele rechten de transactie blokkeren. De verkoop van de vermogensrechten uit het auteursrecht is mogelijk, maar dient expliciet via overdrachtsovereenkomst of arbeidsovereenkomst te gebeuren.
176. Ook de **eeuwigdurendheid** van het eigendomsrecht is een niet-constituerend kenmerk. De intellectuele vermogensrechten hebben in de regel een duur van 70 jaar na het overlijden van de auteur van het object.¹⁴⁴ De meerderheid in de Belgische rechtsleer neemt aan dat de morele rechten samen met de vermogensrechten uitdoven.¹⁴⁵ Het verschil in de principiële duur van het eigendomsrecht komt de vergelijking met het auteursrecht niet ten goede.¹⁴⁶ Mijns inziens is dit niet *het* grote knelpunt, aangezien de eeuwigdurendheid van eigendomsrechten ook betwist kan worden. We kunnen het echter als een van de vele verschillen laten meewegen in ons eindbesluit.

F. Overdracht en koop

i. Overdracht

177. Zoals eerder reeds werd gedeut in Hoofdstuk III, B, zijn slechts zaken vatbaar voor koop. Artikel 1607 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt duidelijk dat de overgave van onlichamelijke rechten dient te geschieden door afgifte van de titels of door een gebruik met toestemming van de verkoper. Dit gaat natuurlijk niet op voor het gebruik van een vermogensrecht. Het

¹⁴⁴ Artikel 70, Auteurswet.

¹⁴⁵ F. Gotzen, *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996. [[Limolink](#)]

¹⁴⁶ Y. Emerich, *La propriété des créances: approche comparative*, Paris, LGDJ, 2007, p. 128-142. [[Limolink](#)]

vermogensrecht op een werk wordt immers niet overgedragen zodra iemand ook maar een rechtmatig gebruik maakt van een werk. Het beluisteren van een liedje met toestemming van een artiest gunt u immers zeer beperkte rechten die u niet te buiten mag gaan. Meestal zijn deze omschreven door middel van een licentieovereenkomst.

178. Bijkomend kan de overdracht van intellectuele vermogensrechten volgens artikel 3 van de Auteurswet ook per specifiek vermogensrecht geschieden. Het kan bekeken worden als de relatie tussen een eigendomsrecht en de beperkt zakelijke rechten die het bezwaren.
179. De koop is volgens artikel 1582 BW slechts van toepassing op zaken. Voor de overdracht van schuldvorderingen en onlichamelijke rechten gelden de bijzondere regels in art. 1690 e.v. Een auteursrechtelijk vermogensrecht kan inderdaad overgedragen worden, maar het auteursrechtelijk werk is niet vatbaar voor de klassieke koopovereenkomst. Argumenten hiervoor kunnen geput worden uit de toepassing van de zaakscriteria op het intellectueel object en het intellectueel vermogensrecht. De Auteurswet spreekt ook op geen enkel moment over het auteurswerk als een overdraagbare zaak.
180. Om even terug te koppelen, bij aanvaarding van transcendente eigendomsrechten maakt dit een eigendomsoverdracht uit. Wanneer men vasthoudt aan de klassieke leer, dan zal de koop geen eigendomsoverdracht, maar een vermogensoverdracht tot gevolg hebben.
181. Het Hof van Justitie gaat zelfs verder in het kader van de vrije markteconomie. Zo werd in gesteld dat de benoeming van een contract als licentie kon worden beschouwd als verkoop, wanneer het onbeperkt was in de tijd en prijs overeenstemde met de realistische waarde.¹⁴⁷ Voornoemd arrest handelde echter specifiek over software, maar gezien de parallelle lijnen tussen de software en auteurswetten lijkt een andere oplossing onverantwoord.
182. Wanneer echter een distributieovereenkomst gesloten wordt, dan heeft de auteur slechts de plicht vergelijkbaar aan het *laten*, het niet-instellen van een vordering op basis van zijn auteursrecht. Dit is dan een vorm van licentie, die we in het volgende deel bespreken.

ii. Licentieovereenkomst

183. Een privaatrechtelijke overeenkomst, zonder overdracht van het vermogensrecht, wordt door een aantal termen aangeduid. Zo is er de licentieovereenkomst, een algemene term ter aanduiding van een specifieke toelating. De Gryse vergelijkt de licentie met de huur van een goed, tijdelijk en zonder overdracht van eigendom.¹⁴⁸

¹⁴⁷ S. Van Camp, 'Tweedehands' verkoop van software moet mogelijk blijven, over HvJ 3 juli 2012, C-128/11, *UsedSoft v Oracle*, in *Juristenkrant* 2012, afl. 254, 4-5.

¹⁴⁸ E. De Gryse, *Licentieovereenkomsten*, Bijzondere overeenkomsten, OBO aflevering 58, 29 september 2003, p. 13.

184. Daarnaast is er het door artikel 25 e.v. geregelde uitgavecontract. Dit uitgavecontract wordt beheerst door enkele specifieke regels ter bescherming van de auteur tegenover de uitgever en is ook van toepassing op de werkelijke overdracht van vermogensrechten.¹⁴⁹ Vanhees vult aan dat de contracterende partijen ook de erfgenamen moeten kunnen omvatten, daar zij wellicht in dezelfde beschermingswaardige positie zitten als de auteur. Omdat de Auteurswet slechts spreekt over *de auteur* wordt deze uitbreiding door sommigen betwist. *Ratione materiae* maken de regels geen onderscheid tussen de overdracht of een louter verbintenisrechtelijke licentie voor zover zowel een reproductierecht als een verspreidingsrecht aan gekoppeld is.¹⁵⁰
185. De licentie gaat vaak gepaard met concurrentiebedingen of een exclusiviteitsbeding dat tegenover de *verkoper* strenger is dan de auteurswet.^{151, 152} Een nieuw, gelijkaardig, object uit de geest van de auteur of een aanpassing van het originele werk zal een nieuw auteursrecht, met een nieuw vermogensrecht daarop tot stand brengen. De exploitatie van het eerste beschermde werk zal dan in gevaar komen, zeker wanneer een licentieovereenkomst niet als verkoop wordt beschouwd. Als er geen koop is, is er immers ook geen vrijwaring voor uitwinning, maar slechts de vereiste van de uitvoering van de licentie te goeder trouw. Hier komen deze concurrentiebedingen en exclusiviteitsbedingen in een licentieovereenkomst dus van pas.

iii. Consumentenkoop van digitale inhoud (*content*)

186. In het nieuwe Belgisch Wetboek Economisch worden bepaalde definities uiteengezet in artikel 2 van boek VI *Marktpraktijken en consumentenbescherming*. Zo definieert men de verkoopsovereenkomst in het kader van een consumentenovereenkomst als *iedere overeenkomst waarbij de onderneming de eigendom van goederen aan de consument overdraagt, ..., met inbegrip van elke overeenkomst die zowel goederen als diensten betreft*. De keuze tussen licentie of overdracht betreffende digitale media zal de consumentenwetgeving sowieso van toepassing laten.
187. De digitale inhoud wordt gedefinieerd als gegevens die in digitale vorm geproduceerd en geleverd worden. Digitale inhoud valt als dusdanig niet samen met auteursrechtelijk beschermde werken. Een betere terminologische harmonisatie tussen de verschillende rechtstakken was hier weer gewenst. Buiten de interoperabiliteit van technologische systemen lijkt er geen duidelijk doel om een onderscheid te maken tussen de rechten van een consument op een auteursrechtelijk

¹⁴⁹ H. Vanhees, *Auteurscontract*, bijgehouden tot 2012, in X., Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, III. Onbenoemde Overeenkomsten, 1-115.

¹⁵⁰ H. Vanhees, *Auteurscontract*, bijgehouden tot 2012, in X., Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, III. Onbenoemde Overeenkomsten, 37 e.v.

¹⁵¹ H. Vanhees, *De wettelijke regeling inzake auteurscontracten*, Mechelen, Kluwer, 2012. [[Limolink](#)]

¹⁵² S. Depreeuw, *The variable scope of the exclusive economic rights in copyright*, Doctoraatshesis Vrije Universiteit Brussel, 2011. [[Limolink](#)]

beschermd werk omwille van het digitale statuut. Zelfs wanneer de media een materiële drager had zouden dezelfde regels gelden voor de relatie tussen consument, auteurswerk en de auteur.

De grootste handelaars op vlak van digitale inhoud in België spreken nog te vaak over *koop, gekocht* of *aankoop*. In de ogen van de consument *koopt* men een liedje op iTunes of een digitaal boek van Google. De consumentenovereenkomsten worden beheerst door de Algemene Voorwaarden van de handelaar. Hier worden soms wel, soms niet de correcte juridische termen gebruikt. Het is echter geen enkele aanbieder zijn bedoeling om het auteursrechtelijk beschermd werk of het vermogensrecht hierop over te dragen. De consument heeft (meestal) immers geen recht om het werk verder te verspreiden en zal zich moeten houden aan de licentievoorwaarden zoals de professioneel deze heeft opgelegd.¹⁵³ We classificeren deze overeenkomsten dus als een gebruikslicentie of een gebruiksrecht ten voordele van een consument. Ook deze licenties zijn van puur verbintenisrechtelijke aard. Ze kunnen worden gelijkgesteld met de huur voor levenslange termijn. Deze rechten komen dus bij het sterven niet in de nalatenschap van de overledene.

iv. Vruchtgebruik

188. Artikel 581 BW is erg duidelijk in het stellen dat het vruchtgebruik gevestigd kan worden op alle soorten roerende en onroerende goederen. Dit ruime toepassingsgebied gaat het zaaksbegrip en de mogelijkheid tot lichamelijke vereiste voorbij.¹⁵⁴ De wetgever van 1804 wou wellicht eerder het toepassingsgebied op zowel roerende als onroerende goederen benadrukken, dan de toepassing op onlichamelijke goederen. Toch ziet de rechtsleer er weinig problemen in om het vruchtgebruik toe te passen op tal van onlichamelijke zaken, wat leidt tot een veelheid van combinaties van zakelijke rechten.¹⁵⁵
189. Het vruchtgebruik van intellectuele rechten komt haast enkel voor bij het erfrecht op vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot, maar is ook perfect mogelijk bij overeenkomst. Het is dan ook het familierecht waarin we enkele interessante vermogensrechtelijke aspecten terugvinden. Het gaat hier om de vermogensrechten, die volgens artikel 3 van de Auteurswet overgaan bij erfopvolging en vatbaar zijn voor gehele of gedeeltelijke overdracht, *volgens de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek*. Volgens artikel 7 §1 en §2 van de Auteurswet komen respectievelijk de vermogensrechten en de morele rechten toe aan de erfgenamen. Dit gebeurt ook niet altijd op gelijke wijze voor het gehele auteursrecht, gezien het dualistisch karakter. Enkel de patrimoniale rechten zullen deel uitmaken van de nalatenschap en kunnen, per voorbeeld, in vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot vallen.¹⁵⁶

¹⁵³ B. C. Wentink, *De licentie in het vermogensrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1995. [[Limolink](#)]

¹⁵⁴ R. Dekkers en E. Dirix, *Handboek burgerlijk recht. 2. Zakenrecht, zekerheden, verjaring*, Antwerpen, Intersentia, 2005.

¹⁵⁵ S. Bouly en D. Gruyaert, *Vruchtgebruik op onlichamelijke goederen*, in V. Sagaert en A. Verbeke, *Vruchtgebruik: Mogelijkheden beperkingen en innovaties*, Intersentia, Antwerpen, 2012, p. 195-230.

¹⁵⁶ C. Declerck, *Erfrechtelijk vruchtgebruik van auteursrecht*, Tijdschrift voor notarissen 7-8 in 2009, Brugge, Die Keure, 2009, p. 406-459.

190. Een vruchtgebruik op de morele rechten is onverenigbaar met diens extra-patrimoniaal karakter.¹⁵⁷ De morele rechten komen bij overlijden echter wel toe aan de erfgenamen en legatarissen, behoudens aanwijzing bij naam van een uitoefenaar van de morele rechten. De wijze waarop en de redenering is omstreden door rechtsleer en rechtspraak.¹⁵⁸ Indien niemand aangewezen is (en indien er meerdere erfgenamen zijn) vallen de morele rechten altijd in de onverdeeldheid, in tegenstelling tot de vermogensrechten. De tweede paragraaf van artikel 7 wijst op de regeling bij akkoord of rechterlijke beslissing per artikel 4. De erfgenamen hebben een getrouwheidsplicht om de wil van de erflater voort te zetten. De meerderheidsstrekking volgt ook dat de vermogensrechten zonder de morele rechten niet beheerd zouden kunnen worden.¹⁵⁹ Dit zou afbreuk doen aan het doel van het erfrechtelijk vruchtgebruik, namelijk in het onderhoud voorzien voor de langstlevende echtgenoot.¹⁶⁰

G. Tussenconclusie

191. Er zijn meerdere verklaringen waarom *intellectuele eigendom* als term gebruikt wordt. Enerzijds is er de invloed van niet-vermogensrechtelijke rechtstakken en auteurs, die enkele parallellen met het eigendomsrecht zagen. Anderzijds zijn er auteurs die natuurlijke rechten op een intellectueel object wenselijk te benadrukken.
192. Indien we de wezenskenmerken van het eigendomsrecht vergelijken bemerken we ook een groot verschil. Zo is de principiële exclusiviteit van het auteursrecht direct beperkt door de Auteurswet. De grote uitzonderingen op de exclusiviteit van de auteursrechtelijke vermogensrechten ontkennen het exclusieve karakter van het auteursrecht. Het veelvuldige gebruik van het recht op thuiskopie maakt tegenwoordig immers het merendeel van mediaconsumptie uit. De vermogensrechten van de auteur worden dus, legaal, op grote schaal omzeild. Dit ontkent het exclusieve karakter van het gebruiksrecht op het intellectueel object.
193. In schril contrast met het auteursrecht wordt het eigendomsrecht omschreven als het meest volstreckte, *la plus absolue*, recht dat men op een zaak kan hebben. De principiële totaliteit van de rechten voortvloeiend uit het eigendomsrecht valt niet te rijmen met de limitatieve omschrijving die we lezen in de Auteurswet. De totaliteit van een eigendomsrecht vinden we dus op geen enkele wijze terug in het auteursrecht.

¹⁵⁷ F. Swennen, *Er is leven na de dood. Persoonlijheidsrechten na overlijden*, TPR 2013, afl. 3, 1489-1553.

¹⁵⁸ C. Declerck, *Litteraire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, doctoraatsthesis rechten K.U. Leuven, 2008-09, p. 274 e.v. en 367 e.v. [[Limolink](#)]

¹⁵⁹ C. Declerck, *Litteraire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, doctoraatsthesis rechten K.U. Leuven, 2008-09, p. 239. [[Limolink](#)]

¹⁶⁰ Parl.St. Kamer 1991-92, nr. 477/33 p. 70-71.

194. Het dualistisch karakter beperkt de auteur in zijn beschikkingsrecht over het auteursrecht in zijn geheel. Omdat men de morele rechten niet kan afstaan zal men het auteursrecht, als zodanig, ook niet kunnen afstaan. Daarenboven staat men het volledig auteursrechtelijk vermogensrecht zelden af, maar zal men grijpen naar de verbintenisrechtelijke figuur van de licentie. Zelfs de overdracht van het vermogensrecht is beperkt tot de bestaande exploitatiewijzen, behoudens expliciete overeenkomst.
195. Enkele auteurs betwisten het eeuwigdurende karakter van het eigendomsrecht zelf, doch kunnen we er van uitgaan dat een eigendomsrecht niet verdwijnt bij onbruik of na een bepaalde periode. Bijkomend maakt het dualistisch karakter van het auteursrecht het er niet eenvoudiger op om het moment van uitdoving te bepalen. De Belgische rechtsleer gaat er van uit dat de morele rechten uitdoven met de vermogensrechten, dus in principe 70 jaar na het heengaan van de auteur. Een vorm van principiële uitdoving van een eigendomsrecht is echter ongezien bij ons eigendomsrecht, behoudens bij de figuur van de verkrijgende verjaring.
196. De overdracht en koop van een intellectueel vermogensrecht zijn mogelijk, aangezien aanvaard kan worden dat het een zaak betreft. Hetzelfde kan echter niet gezegd worden over het geheel auteursrecht of het auteurswerk, gezien de morele rechten inherent onoverdraagbaar zijn.
197. Uiteindelijk lijkt de gelijkstelling van het eigendomsrecht en het auteursrecht op enkele vlakken succesvol, maar toch duiken er belangrijke verschillen op. Een auteursrecht, in zijn geheel, kan niet gezien worden als een eigendomsrecht.

Hoofdstuk VI: Slotconclusie

198. De historie en teleologie van het auteursrecht en het eigendomsrecht konden niet verder uit elkaar liggen. Indien een natuurlijk eigendomsrecht kon worden aanvaard op het auteurswerk zelf, dan zou de bescherming even hoog moeten liggen als voor tastbare zaken. Het (officiële) doel is steeds de stimulans van de intellectuele economie geweest. Dit is veeleer een politiek-economische beslissing in contrast met de gunning van een natuurlijk eigendomsrecht ter verdeling van schaarse goederen.
199. Het auteursrecht heeft niet enkel een dual karakter maar een zeer deelbaar karakter. *Het auteursrecht* is een bundel *sui generis* rechten die verdeeld kan worden in talrijke deelrechten, toepasselijk op een auteursrechtelijk beschermd werk.

Het is niet het beschermd werk, en zeker niet de materiële drager, dat het voorwerp is van de zakelijke rechten. Het is echter het vermogensrecht dat in zijn geheel, of gedeeld, onderwerp uitmaakt van zakelijke rechten en derhalve kan worden verkocht of belast met vruchtgebruik.

De evolutie van onlichamelijke goederen liet zowel de Franse *Code Civil* als het Belgisch Burgerlijk wetboek met de handen in het haar, grijpend naar het *zakenrecht*. Verschillende indelingen van het goederenrecht schieten te kort in de zin dat ze de intellectuele vermogensrechten niet omvatten. Een eenvoudig hiërarchisch schema van rechten en rechtsobjecten binnen het vermogen lijkt onmogelijk. De oorzaak hierin ligt enerzijds in de terminologische verschillen van *zaak*, *goed*, en *eigendom* wat zijn oorsprong vindt in de neo-personalistische en klassieke strekking. De meerderheidstrekking gaat uit van een ruim eigendoms- en zaaksbegrip, waardoor het intellectueel vermogensrecht wordt gezien als een zaak in eigendom van een persoon. Anderzijds was het niet het doel van de auteurs om de intellectuele rechten te betrekken, maar eerder om de verhouding en gevolgen van zakelijke en vorderingsrechten te schetsen. Civilisten zien auteursrechten ongetwijfeld als goederen en bestanddelen van het vermogen. Ze laten deze *sui generis* goederen echter vaak over aan de intellectueelrechtelijke rechtstak, zonder te diep in te gaan op de goederenrechtelijke aspecten.

200. De kenmerken van het burgerrechtelijk zaaksbegrip werden gevat tijdens de studie naar het goederenrechtelijk statuut van de schuldvordering. Bij het toepassen van deze zaaksvereisten op het auteursrecht komen we tot de conclusie dat het primair intellectueel object geen zaak is en bijgevolg geen onderwerp kan uitmaken van zakelijke figuren. Wanneer we het intellectueel vermogensrecht aan deze vereisten toetsen dan kan er geargumenteed worden dat het intellectueel vermogensrecht, of de vermogensrechtelijke deelrechten daarvan, een zaak uitmaken. Dit zien we ook gereflecteerd in de praktijk, waar bijvoorbeeld een erfrechtelijk vruchtgebruik van het intellectueel vermogensrecht erkend is. Mede omwille van de bepalingen uit de Auteurswet kunnen we stellen dat het intellectueel vermogensrecht, als zaak, de regels van het gemeenrecht volgt voor zover de Auteurswet in geen afwijking voorziet.

201. De term intellectuele eigendom is overhaast gekozen in het kader van de internationale strijd om natuurlijke rechten op intellectuele objecten. Het historische kader en de volksmond heeft deze benaming versterkt, ondanks de juridische werkelijkheid. Er zijn immers diepgaande verschillen tussen het eigendomsrecht en het auteursrecht, zoals beschreven deze thesis.
202. In het kader van verdere Europese harmonisering van het auteursrecht hoop ik dat intellectuele vermogensrechten een duidelijke goederenrechtelijke plaats krijgen. Daarnaast dient het wetgevend doel van de auteursrechten dringend geschetst worden.

Een herziening van de auteurswet met de licentieovereenkomst als enige overdrachtelijk begrip lijkt mij gepast. Een overdracht volgens burgerrechtelijke regels moet niet mogelijk zijn aangezien een duidelijk geschreven licentie deze functie perfect kan vervullen. Het erfrechtelijk vruchtgebruik dient geregeld te zijn in de Auteurswet, zodat hiervoor geen beroep nodig is op het gemeenrecht.

Bibliografie

Aan sommige bronnen wordt d.m.v. [Link] een link gegeven naar het bronbestand, gehost door, behoudens vergissing, rechthebbende derden. Er wordt uiteraard gestreefd naar het respecteren van het copyright. Aan andere bronnen wordt een [Limolink] vermelding toegevoegd waarmee u wordt doorverwezen naar de [Limo Libis databank](#). Hiermee vindt de digitale lezer onmiddellijk de locatie van verschillende bibliotheken die het werk beschikbaar stellen.

Rechtsleer

Aubry, C. en Rau, C., *Cours de droit civil français d'après l'ouvrage Allemand de C.-S. Zachariae*, V, Parijs, LGDJ, 1857.

Bartle, R., *Pitfalls of Virtual Property*, The Themis Group, NC, USA, April 2004.

Bettig, R., *Copyrighting culture: the political economy of intellectual property*, Boulder, CO: Westview Press, 1996. [Link]

Borghys, K., *Technologie en de afdwinging van het auteursrecht: "De thuiskopie in de digitale samenleving: Op weg naar een heffing op P2P?"*, Masterthesis UGent, 2011-2012. [Link]

Bossuyt, L., *Een kritische analyse over de noodzakelijkheid van intellectuele eigendomsrechten in de 21ste eeuw. Een onderzoek naar alternatieve beschermingsmechanismen en naar de oorzaak van de falen van het huidige systeem*, Masterproef UGent, 2012-2013. [Link]

Bouchet, E., *Propriété intellectuelle et droit de propriété en droits anglais, allemand et français*, doctoraatsthesis aan de Univesiteit van Nantes, academiejaar 2009-2010. [Link]

Bouckaert, B., *Repliek op E. Mackaay*, in *De sociaal-economische rol van intellectuele rechten*, Brussel, E. Story-Scientia, 1991.

Bouly S. en Gruyaert, D., *Vruchtgebruik op onlichamelijke goederen*, in Sagaert V., en Verbeke, A., *Vruchtgebruik: Mogelijkheden beperkingen en innovaties*, Intersentia, Antwerpen, 2012.

Carbonnier, J., *Droit civil, III, Les biens (Monnaie, immeubles, meubles)*, Parijs, PUF, 1992, nr. 45.

Carbonnier, J., *Droit civil, Tome III, Les biens*, Parijs, PUF, 2000. [Limolink]

Chenevert, P., *Propriété dans les univers virtuels, un droit réel ou un droit personnel*, Bulletin de droit économique, Volume 2, Université Laval, Canada, Hiver 2011.

Cohen, J., *Digital Rights Management and Privacy*, Berkeley Technology Law Journal, 2003.

Cwik, P., *Is There Room for Intellectual Property Rights in Austrian Economics?*, Mount Olive College, Austrian Scholars Conference 2008. [Link]

D'Amato, D., *Intellectual Property is Not True Property*, Mises Daily online bron, gepubliceerd 19 september 2013, geraadpleegd op 28 september 2013. [Link]

De Geest, J., *Technologie en de afdwinging van het auteursrecht in de muziekindustrie*, Masterthesis UGent, 2011-2012. [Link]

de Jong, T., *De Structuur van het Goederenrecht; Over het afschaffen van het begrip van de onlichamelijke zaak, het onderscheid tussen rechten en hun voorwerpen en een opening in het systeem*, Deventer, Kluwer, 2006. [[Link](#)]

De Page, H., *Traité*, V, Bruylant, Brussel, 1975. [[Limolink](#)]

De Vos, A., *Bezit, eigendom, erfdiensbaerheden*, Antwerpen, Uitgave der Vereniging Hooger onderwijs voor 't volk Antwerpen, 1910. [[Limolink](#)]

Declerck, C., *Erfrechtelijk vruchtgebruik van auteursrecht*, Tijdschrift voor notarissen 7-8 in 2009, Brugge, Die Keure, 2009.

Declerck, C., *Litteraire en artistieke eigendom in het familiaal vermogensrecht*, doctoraatsthesis rechten K.U. Leuven, 2008-09. [[Limolink](#)]

Deene, J., *Illegaal kopiëren is geen diefstal*, Juristenkrant 2005, afl. 102.

Deene, J., *Originaliteit in het auteursrecht*, IRDI 2005, afl. 3.

Deene, J., *Trojaans paard slaat op hol; Hoe ver kan een platenmaatschappij gaan in de strijd om het kopiëren van CD's onmogelijk te maken?*, Juristenkrant 2006, afl. 122.

Dekkers R., Dirix, E., *Handboek burgerlijk recht. 2. Zakenrecht, zekerheden, verjaring*, Antwerpen, Intersentia, 2005.

Dekkers, R., *Handboek van burgerlijk recht*, Deel II, 1958.

Depoorter, B., *Of pirates and communists: Behind the anti-property movement in intellectual property*, in Liber amicorum Boudewijn Bouckaert : vrak en vrij, 2012.

Depreeuw, S., *The variable scope of the exclusive economic rights in copyright*, Doctoraatsthesis Vrije Universiteit Brussel, 2011. [[Limolink](#)]

Derine R., Van Neste, F., Vandenberghe, H., *Beginselen van Belgisch Privaatrecht: Zakenrecht, Deel 1 B*, Antwerpen, Standaard, 1974.

Doutrelepoint, C., *Le droit moral de l'auteur et le droit communautaire*, Bruylant, Brussel, 1997. [[Limolink](#)]

Dusollier, S., *L'intérêt public et l'accès au savoir dans la genèse et l'évolution de la propriété intellectuelle* [[Link](#)]

Dusollier, S., *Scoping Study on Copyright and Related Rights and the Public Domain*, WIPO CDIP/4/3/REV./STUDY/INF/1, 2010. [[Link](#)]

Emerich, Y., *La propriété des créances: approche comparative*, Paris, LGDJ, 2007. [[Limolink](#)]

Erlank, W., *Property in Virtual Worlds*, North-West University; University of Stellenbosch, 2012.

Fierens, J., *Propriété et droits fondamentaux*, in Eigendom/Propriété, Die Keure, 1996.

Fisher, W., *Theories of Intellectual Property*, online bron geraadpleegd op 27-11-2013, Harvard. [[Link](#)]

Ginossar, S., *Droit réel, Propriété et créance, Elaboration d'un système rationnel des droits patrimoniaux*, Paris, L.G.D.J., 1960.

Ginsburg, J., *Une Chose Publique? The Author's Domain and the Public Domain in Early British, French and US Copyright Law*, Cambridge Law Journal, 2006, Columbia Public Law Research Paper No. 06-120.

Goesens, E., *De historische oorsprong van het numerus clausus beginsel in het goederenrecht*, Jura Falconis, Jg. 47, 2010-2011, nummer 1.

Gotzen, F., *Belgisch auteursrecht van oud naar nieuw*, Brussel, Bruylant, 1996. [[Limolink](#)]

Gotzen, F., *Juridische Systematiek en Functie van de Intellectuele Rechten* in: M. Van Hoecke (ed.), *De sociaal-economische rol van intellectuele rechten*, Brussel, 1991. [[Limolink](#)]

Grimes, S., *Online multiplayer games: a virtual space for intellectual property debates?*, Simon Fraser University Canada, Sage Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi, 2006.

Hansenne, J., *Les Biens Précis I*, Université de Liège, Faculté de droit, 1996.

Hugenholtz, P., *The Future of Levies in a Digital Environment*, Institute for Information Law, Amsterdam, 2003. [[Link](#)]

Hugenholtz, P., *The recasting of Copyright & related rights for the knowledge economy*, IViR, University of Amsterdam, 2006. [[Link](#)]

Hugenholtz, P., *Fair use in Europe; in search of flexibilities*, Universiteit Amsterdam, 2011. [[Link](#)]

Kant, I., *On the Wrongfulness of Unauthorized Publication of Books*, in Practical Philosophy 29, (Mary J. Gregor trans., 1996), 1785.

Kinsella, S., *Against intellectual property*, Property rights: Tangible and intangible, Journal of Libertarian Studies Volume 15, no. 2, 2001. [[Link](#)]

Kinsella, S., *Hoppe and Intellectual Property: On Standing on the Shoulders of Giants*, online bron: gepubliceerd op 31 juli, 2006, geraadpleegd op 20 november 2013. [[Link](#)]

Kokelenberg, J., *Grondig zakenrecht*, Leuven, Acco, 2008.

Kokelenberg, J., *Zakenrecht ; Absoluut niet een rustig bezit*, XVIII° Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1991-1992. [[Limolink](#)]

Laurent, F., *Principes de droit civil*, tome 5, Brussel, Bruylant, 1887. [[Limolink](#)]

Lebon, C., *Het goederenrechtelijk statuut van schuldvorderingen*, KULeuven, Doctoraatsthesis 2006-2007.

Lemieux, T., *Bespreking van Chr. Caron, Du droit des biens en tant que droit commun de la propriété intellectuelle*, 2011. [[Link](#)]

Lessig, L., *The future of ideas: The fate of the commons in a connected world*, New York US, Random House, 2001. [[Link](#)]

Litman, J., *Digital Copyright*, Prometheus New York, US, 2006. [[Link](#)]

Locke, J., *Two treatises of government*, Awnsham Churchill, 1689.

Mackaay, E., *Law and economics for civil law systems*, 2013. [[Limolink](#)]

- Minoodt, R., *De juridische bescherming van Software in België*, Masterproef UGent, 2009-2010. [[Link](#)]
- Mossoff, A., *Saving Locke from Marx: The Labor Theory of Value in Intellectual Property Theory*, George Mason University School of Law, Social Philosophy and Policy, Vol. 29, No. 2, 2012, US, 2012. [[Link](#)]
- Muylle, M., *Duur en beëindiging van zakelijke rechten*, Intersentia, Antwerpen, 2012.
- Nozick, R., *Anarchy, State, and Utopia*, New York: Basic Books, 1974.
- Papadopoulos, M., *Public Domain vigor in Copyright based on John Locke*, International Conference on Information Law, Greece, 2011. [[Link](#)]
- Planiol, M., *Traité élémentaire de droit civil*, Paris, Pichon, 1949. [[Limolink](#)]
- Pollaud-Dulian, F., *Droit moral et droits de la personnalité*, JCP éd. G. 1994.
- Pozzo, R., *Immanuel Kant on intellectual property. Trans/Form/Ação*, vol.29, n.2, 2006. [[Link](#)]
- Raynard, J., *Droit d'auteur et conflits de lois. Un essai sur la nature juridique du droit d'auteur*, Paris, Litec, 1990.
- Recht, P., *Le droit d'auteur, une nouvelle forme de propriété : histoire et théorie*, Paris, 1969.
- Renauld, J., *Le droit d'auteur, Examen de jurisprudence 1955-1958*, R.C.J.B., nr. 18, 1959.
- Rigaux, F., *La protection de la vie privée et des autres biens de la personnalité*, Brussel, Bruylant, 1990.
- Rothbard, M., *Man, economy, and state a treatise on economic principles with power and market government and the economy*, Ludwig von Mises Institute, 2004. [[Link](#)]
- Sagaert, V., *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht, V, Goederenrecht*, Kluwer, Mechelen, 2014. [[Limolink](#)]
- Sagaert, V., *Het goederenrecht als open systeem van verbintenissen? Poging tot een nieuwe kwalificatie van de vermogensrechten*, TPR 2005, afl. 3.
- Stallberg, C., *Towards a New Paradigm in Justifying Copyright: An Universalistic-Transcendental Approach*, Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal Volume 18, Issue 2 2007 Article 2 VOLUME XVIII BOOK 2. [[Link](#)]
- Stijns, S. en Vuye, H., *Beginnelsen van Belgisch privaatrecht, V, Zakenrecht, Boek IV*, Burenhinder, 2000.
- Storme, M., *De drievoudige gelaagdheid van schuldvorderingen en hun bescherming*, in *Feestbundel Walter van Gerven*, Kluwer Antwerpen 2000.
- Storme, M., *Handboek Vermogensrecht*, 2004.
- Strowel, A., *Droit d'auteur et copyright*, Brussel, Bruylant, 1993. [[Limolink](#)]
- Swennen, F., *Er is leven na de dood. Persoonlijkheidsrechten na overlijden*, TPR 2013, afl. 3.

Van brabant, B., *Corpus mechanicum versus Corpus mysticum : des conflits entre l'auteur d'une œuvre et le propriétaire du support*, Revue trimestrielle, Universiteit van Luik, 2005. [[Link](#)]

Van Camp, S., 'Tweedehands' verkoop van software moet mogelijk blijven, over HvJ 3 juli 2012, C-128/11, UsedSoft v Oracle, in Juristenkrant 2012, afl. 254.

Van der Steur, J., *Grenzen van rechtsobjecten: Een onderzoek naar de grenzen van objecten van eigendomsrechten en intellectuele eigendomsrechten*, doctoraatsthesis rechten Universiteit Leiden, 2003. [[Limolink](#)] [[Link](#)]

Van Neste, F., *Eigendom, toch meer dan een zakelijk recht*, in Zakenrecht ; Absoluut niet een rustig bezit, XVIII° Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1991-1992. [[Limolink](#)]

Van Neste, F., *Zakenrecht. Boek 1: Goederen, bezit en eigendom*, in *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, Brussel, Story, 1990.

Vandenbergh, H., *Goederenrecht*, Leuven, Acco, 2006. [[Limolink](#)]

Vanhees, H., *Auteurscontract*, bijgehouden tot 2012, in X., *Bijzondere overeenkomsten*. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , III. Onbenoemde Overeenkomsten.

Vanhees, H., *Commentaar bij de Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten*, in X., *Handels- en economisch recht*. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer , z.p., 1 juli 2012.

Vanhees, H., *De wettelijke regeling inzake auteurscontracten*, Mechelen, Kluwer, 2012. [[Limolink](#)]

Vanherpe, J., *Facing the music. Het naburig recht van uitvoerende muzikanten in de digitale wereld*, Masterthesis Faculteit Rechtsgeleerdheid, K.U.Leuven, 2013. [[Limolink](#)]

Vaughn, K., *Locke on Property: A Bibliographical Essay*, verschenen in *Literature of Liberty: A Review of Contemporary Liberal Thought*, vol. III, no. 1, 1980. [[Link](#)]

Wentink, B., *De licentie in het vermogensrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1995. [[Limolink](#)]

Zemer, L., *The making of a new copyright Lockean*, *Harvard Journal of Law & Public Policy* Vol. 29. [[Link](#)]

Zénati, F., *Essai sur la nature juridique de la propriété, Contribution à la théorie du droit subjectif*, Thèse Univ. Jean Moulin, Lyon, 1981.

Zénati, F., *Pour une rénovation de la théorie de la propriété*, *Rev. Trim. Dr. Civ.* 1993. [[Limolink](#)]

Wetgevende stukken

Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, *BS* 27-07-1994.

Wetsontwerp betreffende het auteursrecht, de naburige rechten en het kopiëren voor eigen gebruik van geluids- en audiovisuele werken, *Parl.St. Kamer*, nr. 473/33 - 91/92 (B.Z.), voorts het Verslag Declerck genoemd.

Wetsontwerp houdende de invoeging van boek XI, "Intellectuele eigendom" in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van bepalingen eigen aan boek XI in de boeken I, XV en XVII van hetzelfde Wetboek, Parl.St. Kamer, nr. 3391/001 ingediend op 21 februari 2014 [[Link](#)]

Wetsvoorstel van 13 maart 2013 (P. Dedecker), DOC 53 2694/001.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Goederenrechtelijke studie van het auteursrecht

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2014**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Nijs, Bert

Datum: **13/05/2014**